49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1246 Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍ 19/1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1905 29 ՋԷՄԱԶԻԼ. ԷՎԷԼ. 1323 — 19 ԹԷՄՈՒԶ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթա Ագի Ճամասէրի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یومیه سیاسی غزه‌سی
صاحب امتیازی : ارماسی غریه
ادارهٔ‌سی ... ۳۸

ԳԱԾԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ԳԻՆԸ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Փոստաւորներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԶՈՒԿ ՀԱՅՑՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ՇԱՀՈՒ ՆՈՐ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Մարդկային հնարամտութիւնը որ երկրագործութեան, դուստրաբուծութեան և ուրիշ ճիւղերու մէջ անթիւ անհամար հրաշքներ գործեց, հիմա ալ ձեռք առած է արհեստական կերպով ձուկ հասցնելու եղանակը։ Զուկի խնդրանքը օր աւուր կ'աւելնայ ամէն երկրի մէջ, մինչդեռ ձուկը նոյն համամտութեամբ կը պակսի լիճերու, գետերու և ծովերու մէջ։ Կարգ մը ընտիր և հաղուագիւտ ձկներ մահաւանդ՝ հիմա բոլորովին անհետացած են և ծերունիներու ու ձկնորսներու մտքին մէջ միայն մնացած է անոնց անունն ու յիշատակը։ Սակայ մեծ հարուած մըն է ոչ միայն փափկաճաշակներու քիմքին, այլ և ընդհանուր վաճառականութեան, քանի որ շատ մը ընդարձակ երկիրներ և միլիոնաւոր մարդիկ ձկնորսութեան շնորհիւ կը հայթայթեն իրենց դիւրակեցութիւնը։

Այս տխուր երեւոյթը նկատողութեան առնուեցաւ Գերմանիոյ կողմէ, որոնք ձկնորսութեան նոր գարկ մը տալու համար՝ երկար փորձեր ընելէ ետք վերջապէս յաջողեցան գտնել արհեստական կերպով ձուկ հասցնելու գաղտնիքը։

Օսմ. երկիրներուն մէջ ալ ունինք բազմաթիւ լիճեր, գետեր և ծովեր որոնք ամենաբնակ ձուկը կը հասցնեն թէեւ, սակայն հանրութիւնն ու վաճառականութիւնը չի կրնար մեծապէս օգտուիլ անոնցմէ։ Արհեստական ձուկ հասցնելու այս դրութիւնը եթէ մեր ջուրերուն մէջ ալ գործադրուէր, ճըշմարիտ բարիք մը պիտի ըլլար հանրութեան՝ ձուկերու առատացումն ու ասնոր առեւտուրը ապահովելով։

Ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ, քիչ շատ գաղափար ունի հանրութիւնը ձուկը աղելուն, չորցնելուն և զայն առեւտուրի ու արտածման վերածելու եղանակներուն վրայ։ Ներքին գաւառներու մէջ սակայն՝ օ՛չ ոք ուշադրութեան դարձուցած է հարիւրին հարիւր չան արտադրող այս ձկնորսութեան վրայ և գետերու ու լիճերու անթիւ անհամար ձկներէն շատ անոնց մաս մը միայն կ'օգտագործի օրը օրին ուտուելու համար, մինչդեռ ամբողջ ծովային հարստութիւնը կ'երթայ անհետիլ անհունութեան մէջ։

Գաւառներու մէջ շահու նոր աղբիւր փնտռողներու համար անհրաժեշտ է աւագ կարեւորութիւն տալ ձկնորսութեան ու արհեստական ձուկ հասցնելու այս նոր դրութեան զոր թէեւ լրագրական յօդուածով մը կարելի չէ լիովի տալիլ, սակայն գործի մարդը անգամ մը սկզբունքը ըմբռնելէ ետք երբ հետամուտ ըլլայ գործին մանրամասնութիւններուն, դիւրաւ կրնայ ձեռք բերել արհեստին գաղտնիքը, երբ մանաւանդ Հանրային Պարտքի Վարչութիւնն ալ պատրաստ է ամէն դիւրութիւն ու նպաստ ընձեռել այս կարգի օգտակար ձեռնարկներու համար։ Զմոռնանք ըսել թէ արհեստական ձուկ հասցնելու գործը միլիոններ վատնցուցած է մինչեւ ցարդ անով պարապողներուն։

Բուն խնդրոյն անցնելէ առաջ անհրաժեշտ է համառօտ ծանօթութիւն մը՝ ձկնաբանութեան վրայ։

Ամէն երկրի մէջ օրէնք է որ, անուշ ջուրի մէջ ձուկ որսալը կ'արգիլուի Ապրիլի սկիզբէն մինչեւ Յուլիսի կէսը։ այս ժամանակամիջոցին ձուկ որսալը՝ պատիժի արժանի յանցանք մըն է։ Այս խստութիւնը դրուած է, ձկներուն սերունդը ու անոնց աճումը ապահովելու նպատակով։ Զկները հաւկիթէ ելլալէն ետքը՝ կամ իբր հաւկիթ՝ ջուրերուն մէջ մնացած ատենին՝ ամենէն աւելի ենթակայ են վտանգի և մարդութեան պարտքն է գէթ այդ շրջանին մէջ պաշտպանել այս շահաբեր ու համեղ կենդանիներուն գոյութիւնը։

Անշուշտ լսած էք թէ ձկները ինչպէս կ'աճին։

Գարնան առաջին օրերուն՝ էգ ձկները իրենց բազմաթիւ հաւկիթները կը ձգեն քարերուն վրայ կամ ջուրին մէջ բուսած տունկերու տերեւներուն մէջ։ Հաւկիթները խաղողի ողկոյզի ձեւով են. արու ձուկը՝ եղանակը գալուն պէս ամէն տեղ՝ մեծ անձկութեամբ կը փնտռէ այս հաւկիթները, զորս կը բեղմնաւորէ իրմէ արտադրած ճերմակ հեղուկով մը։

Զկներու հաւկիթները կամ ճիւղբառը գործածելով ձկնկիթները խիստ շատ թշնամիներ ունին, գորտերը, ծովային մոլեներն ու ջրի մուկերը անյագ հետախուզութեամբ ամէն կողմ կը փնտռեն զանոնք և անմիջապէս կը կլլեն, նոյն իսկ ամենէն գաղտնի խորշերուն մէջ թաքնուած ձկնկիթներն անգամ կը գտնեն այս որկրամոլները, որոնք սակայն այնչափ դատապարտելի չեն իրենց փափկաճաշակութեան համար, երբ նկատի առնենք թէ մենք ալ անոնցմէ օ՛չ նուազ կը գնահատենք ձկնկիթը (խաւիար) երբ անոր մէկ քանին 120—150 ղրշ. կը վճարենք սրբայօտար և դարձեալ անխարդախը ձեռք չենք կրնար անցընել։

Զկնկիթը արգասաւորման հեղուկն ընդունելէ մէկ քանի օր ետք կը ճեղքուի, ճիշտ հաւկիթի նման, որուն մէջէն ձուկի փոքրիկ ձագ մը դուրս կ'ելլայ։ Այս խեղճ կենդանին նախ խիստ դժուարութեամբ կը շարժի, զորս կը կլեն միւս թշնամի ձկները։ Եւ սակայն նորածին ձուկերուն ամենէն մեծ թշնամին ջրի սամոյրն է. այս կենդանիին վնասը այն ատենն մեծ է ձկներուն համար որ, Զուրիցերիոյ մէջ ջրի սամոյր մը ապանողին երեք հարիւր ղրշ. վարձատրութիւն կ'ուտան։

Ձագուկները երբ քիչ մը ճլատրան ու ջուրին եզերքը լողալ սկսին, այն ատեն ալ «Նաւահանգստի թռչուն» անունը կրող թռչունները կը սկսին կլլել զանոնք։ Այս թռչունները անմիջապէս կը մարսեն ձկնիկները, օրական 60 տրամ կրնան ուտել ձկնիկներէն և այս պատճառով անոնց սերունդը փճացնել կը ապառնան գետերուն ու լիճերուն եզերքը։ Հաւիւ եղած է որ Նաւահանգիստի թռչուն մը տասնեկու ամսուան մէջ կլլած է մէջին հաշուով 45 օխա ձկան ձագուկ։ Մինակ մէկ թռչունի մը ոչնչացուցած ձկները եթէ համարձակ մեծնային, գիւղաքաղաքի մը պէտքերուն բաւելու չափ ձուկ արտադրած պիտի ըլլային։

Եթէ մինակ այս վտանգները ըլլային, ձկները կրնային դիմադրաւել և առատութեամբ կը բազմանային գետերուն ու լիճերուն մէջ։ Եւ սակայն բուն իսկ ձկնորսները կամ զբօսաշրջիկներն են որ մահացու եղանակով կ'որսան խեղճ կենդանիներն ու կ'անհետեն անոնց սերունդը. քաղաքներէն գետերուն մէջ հոսած վատառողջ ջուրերն ու քիմիական բաղադրութիւններու գործարանական մրուրներն ալ ո՛չ նուազ պատճառներ են ձկներուն ջարդուելուն։

Գիւղացիները՝ առանց հետեւանքը նկատի առնելու՝ կանեփ, վուշ և բուրդ կը թրջեն գետերուն մէջ, ուր դանուած ձկները մեծ մասամբ թունաւորուելով կը մեռնին։

Այսչափ և դեռ այս մեր թուածներուն նման բազմաթիւ վտանգներուն առաջքը առնելու և ձկներուն առատացումը, աճումը ու անոնց սերունդը ապահովելու համար մանաւանդ ձկները հնարած են արուեստական կերպով ձուկ հասցնելու դրութիւնը որ հիանալի արդիւնքներ արտադրած է։

Այս օգտակար նորութեան սկզբունքը շատ պարզ է և դիւրաւ կրնայ գործադրուիլ. առնել ընտիր ու համեղ ձուկերը և զանոնք մանաւանդ ատաղձներու մէջ պահելով հոն հաւկիթ ածել տալ անոնց. ետքերը ձագուկները մեծցնել ու ամէն վտանգէ երբ զերծ մնալու տարիքին հասնին, մեծ ջուրերուն մէջ թող տալ որ ազատ։

Արհեստական միջոցներով ձուկ հասցնելու դրութիւնը՝ տասնիններորդ դարուն վերջին կիսուն մէջ երեւան եկաւ։ Առաջին փորձերը վերջին ատաճան գոհացուցիչ արդիւնք տուին և Եւրոպայի ու Ամերիկայի մէջ սկսան մեծ փութաջանութեամբ առաջ վարել այս խիստ շահաւէտ ձեռնարկը։

Արհեստական ձուկի առաջին ձկնարանը 1855ին բացուեցաւ Զուրիցերիոյ մէջ և 1881ին 16ի բարձրացաւ այս նպատակով բացուած հաստատութեանց թիւը։ 1890ին 84 հատ ձկնարուծարան կար Զուրիցերիոյ մէջ, 1897ին 139ի և 1900ին 150ի հասած էր ամբողջ ձկնարուծարաններուն թիւը։ Եւ այս հսկայական առաջդիմութիւնը մինակ Զուրիցերիոյ մէջ եղածն է, մինչդեռ Եւրոպայի ու Ամերիկայի ամէն կողմը նոյնչափ զարգացած է շահու այս ճղղիւրը։

Մինչ Զուրիցերիան օրինակ առնելով ըսենք թէ, ձկնարուծարաններու հաստատութեան առաջին տարին՝ այսինքն 1855ին 23,000 հատ ընտիր ձուկի ձագուկ ծնցուցած, մեծցուցած և գետերուն ու լիճերուն մէջ թող տուած են զանոնք, մինչդեռ 1900ին այս ձագուկներուն թիւը հասած է տարեկան ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ միլիոնի, որուն շնորհիւ հիմա Եւրոպայի ամէնէն ձկնառատ երկիրը Զուրիցերիա եղած է։

Այս դրութիւնը բոլորովին անծանօթ չէ մեզի համար. մեր աշխատասէր ձկնորսներն ալ նոյնը կ'ընեն արդէն մասամբ, երբ փոքրիկ ձուկերը չեն որսար և կը թողուն որ անոնք մեծնան, պարարտանան ու համեղ վիճակի մէջ միայն ծախու հանուին։

Ձկնաբուծութեան արհեստը շատ պարզ է, ինչպէս ըսինք, և մեր գաւառական քաղաքներու մէջ դժուար չէ նեղափորձ մը ընել ու եզրը պատկանելի իշխանութեան հետ պայմանագրելով գործի ձեռնարկելը։ Նախ այն ձուկերը որոնք յարգի են ու ընտիր բռնէ գետերէն և էգն ու արուն պահէ դոց աւազաններու մէջ. էգերը իրենց հաւկիթները կ'ածեն աւազանին աւազուտ ու քարուտ մասերուն վրայ, եզրը արուները՝ այսինքն արձ ձկները կուգան ու իրենց սպիտակ հիւթերով կ'արգասաւորեն հաւկիթները։

Եւ սակայն ձկներ կան որոնց արուները աքաղաղներու նման կուռաբար են ու նախանձոտ. էգերուն ներկայութեան մանաւանդ բոլորովին կը գըրգռուին ու զիրար կ'ապտնեն, ուստի խոհեմութեան համար էգ ձկները զատ իսկ արու ձկներն ալ զատ աւազաններու մէջ կը պահեն։ Եթէ հաւկիթ ածելու եղանակը հասնի, էգ ձկները մէկիկ մէկիկ կը բռնեն ու մասնաւոր գործիքով մը կը ճնշեն անոնց վրայ որոնք անմիջապէս դուրս կուգան իրենց հաւկիթը։ Այս հաւկիթները կամ ձկնիկները նախապէս պատրաստուած գետի ջուրով լեցուն ամանի մը մէջ կը լեցնեն և ձկները կրկին աւազան կը նետեն։ Եւ ետքը նոյնպէս արու ձկներն ալ կը բռնեն ու անոնց վրայ ալ կը ճնշեն, որոնք էգերուն պէս չուռտով դուրս կուգան իրենց սպիտակ սերմը։ Այս սերմն ալ հաւկիթները ողողուած գետի ջուրին մէջ կը լեցնեն ու փնտռտով զգուշութեամբ ջուրը կը խառնեն։ Քանի մը վայրկեան ետք հաւկիթները իրենց գոյնը կը փոխեն, ասիկայ կը ցուցնէ թէ արգասաւորութիւնը կատարուած է։

Զկնիկները օդին փոփոխականութեանը համեմատ 45—60 օր ետք միայն դուրս կ'ելլան հաւկիթներէն. երբ ժամանակը հասնի, քանի երեսուն հազար ձկնիկները մէկէն լուս աշխարհ կուգան հազիւ երկու երեք օրուան մէջ։ Նորածին ձկնիկները հազիւ 12—15 հազարամէթր հասակ կ'ունենան, որոնց անդրանիկ մեռնողը իրենց փորին տակ պահուած մաշկի մը մէջէն կ'ստանան։ Այս քսակը ձկնիկներուն մարմնէն խիստ մեծ է, որ մէկ քանի օր ետք ինքնաբերաբար կ'ինայ։ Զկնաբոյծը հիմա կամէ կարած նկատելով փոքրիկ ձկներու երամը, կ'սկսի կերակրել զանոնք հաւկիթի դեղնուցով, կարած կաթով, ուղղելով և կովու՝ եփուած փայծաղով (տալգ)։ Կովու փայծաղ մը բաւական է երեք հազար ձկնիկներ կերակրելու։

Այսպէս երկու երեք ամիս անցնելէ ետք երբ ձկնիկները բաւական խոշորնան, ալ զանոնք գետ կամ լիճ փոխադրելու գործողութեան կը ձեռնարկուի, ինչ որ գործին ամենէն դժուար մասն է։ Զկնիկներուն մէկ երկու հազար հատը կը դրուին ապակիէ չինուած կարասներու մէջ, զորս խիստ զգուշութեամբ գետեղերք կը տանին, հոն ձկնիկներուն ընակութեան ու զարգացման յարմար տեղեր կը փնտռեն. երբ տեղին որոշումը տան ձկնիկները պարունակող ապակիէ կարասը գետին մէջ կ'իջեցնեն և կը սպասեն մինչեւ որ ամանին մէջի ջուրին բարեխառնութիւնը՝ գետին ջուրերուն բարեխառնութեանը հաւասարի, ետքը կարասին բերանը կը բանան և ձկնիկները ամբողջութեամբ ելը խորասուզեն գետին մէջ։

Ինչպէս գետերուն ու լիճերուն ծովերուն մէջ ալ ձկները օր աւուր պակասելու վրայ են։ Ասոր առաջքը առնելու համար Նորվեկիոյ ու Սկովտիայի ծովեզերքները երկու ձկնաբուծարաններ հաստատուած են և յաջողութեամբ կը գործեն, իսկ Ամերիկայի ծովեզերքներուն մէջ խիստ բազմաթիւ են անոնք։

Ծովային ձկնաբուծարաններուն մէջ ամենէն աւելի հոգ կը տանին ընտիր ձուկեր և ասթաքօս հասցնելու։ Ասթաքօսի ամենէն մեծ բուծարանը Թէոնէյզ կը գտնուի, որ 1890էն 94, մինակ չորս տարուան մէջ երկու միլիառ ութ հարիւր քսանը մէկ ու կէս միլիոն հաւկիթէն, երկու միլիառ երեք հարիւր քառասուն միլիոն ասթաքօս ձուք բերած է. եւ երբ ըսենք թէ իւրաքանչիւր ասթաքօս տասնուալտի հինգ ղրշ. կ'արժէ, ալ կրնանք հասկնալ մէկ բուծարանին արտադրած չարը։

Այս հակիրճ տեղեկութիւնները տալով Մանզումէի ընթերցողներուն, վրստահ ենք որ դիւրութիւն ունեցողներ կը հետաքրքրուին ձկնաբուծութեան հարցով որ թէեւ ծախքով մը կրնայ փորձուիլ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԾԵՐՈՒՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՄԸ ՀԱՅԵԱՅՑՔՆԵՐԸ

Տասնչորս տարիէ ի վեր հոս կը բնակիմ հանգերձ ընտանեօք, այս տարի առաջին անգամ ըլլալով Ապգ. վարժարանի տարեկան քննութեանց և պարգեւաբաշխութեան հանդէսին հաճար հրաւէր ստացայ։

Անցեալ չաբթու քննութիւնները կատարուեցան և կիրակի օրն ալ Վահ. կուսակալին և շատ մը պատուաւոր անձանց ներկայութեանը տեղւոյն վարժարանաց պարգեւաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ փայլուն կերպով։ Աշակերտները տաճկ., հայ. և գաղղ. ընտիր ճառախօսութիւններ ըրին բարեացքի և գրաւոր։ Ասոնց ամէնքն ալ ազէկ, ըսելիք չունինք, և այս ընթացքով հաւանական է որ այս հիանալի ճառախօսութեանց հանդէսները պիտի շարունակուին ջերմեռանդօրէն տարուէ տարի մեր վարժարանաց մէջ, ի ցոյց և ի խրախոյս անուս ծնողաց և հանդիսականաց, որպէս զի վարժատանց վրայ հայու աչօք նային, և տաք սրտով փարին անոր։ Այլ սակայն պէտք է գիտնալ որ այս յոռի սովորութիւնը բարոյապէս խիստ վնասակար է մասաւ մանկանց դաստիարակութեան և բարւոք կրթութեանը։ Զեմ դիտեր ո՞ր տիմամբ պարտիզպանը հազիւ նոր պտուղ տալու սկսած մասաւ մէկ տունկէն հարիւրներով քաշ պտուղ քաղել կ'սպասէ։ Իսկ մենք վարժատան ճամբան դեռ նոր սորվելու սկսած տասներկու տարեկան աշակերտաց — իբր անոնց աշխատութեանց արդար վաստակ — բարձր շարագրութեամբ յօրինուած ճառերուն՝ որոնց իմաստը հասկնալու վիճակին մէջ չեն բնաւ, կ'ունկնդրենք միամտօրէն, և եռանդագին ցնծութեամբ ծափահարելով շատ մը գովեստներ կը կարդանք անոնց։ Այս վարմունքին, խեղճ՝ տղեկը կը չիացնէ, և իր վրայ շատ բան գիտեմի հովեր առնել տալով մեծ մեծ համարումներ ստեղծել կուտայ։ Ուստի այդ բարի արարածը, որ պզտիկ տարիքէն պէտք էր հետզհետէ ընտիր յատկութիւններով և բարեմասնութեամբ զարգացնել, անՇան կաթ մը ըլալ կը սկսի, և ուղղութենէ կը մոլորի, զոր ուղղելու համար խիստ մեծ զոհողութիւն և աշխատանք պէտք է։ Վա՛յ այն դաստուին, որ անկէց ետքը այսպիսի փքացեալ ու չլիացեալ տղեկի մը դաս տալ կոչուելու ըլայ...։ Գիտենք որ ազիտութեան կը յաջորդէ իմաստակութիւնը, իսկ այս տեսակ ալանդակ ըմբռնում մը իմաստակութենէ չատ վարնոց բան է։

Ժամանակաւ Իտալիոյ մէջ հայր մը իր տղան խեղճ պատկերանի մը քով աչակերտ կուտայ, տարեկան 1000 ֆրանք վարձքով։ Երկու տարի ետքը տղեկը անոր քովէն առնելով արուեստին աւելի հմուտ ուրիշ վարպետի քով տալու կը փափաքի, բայց քանի որ տղան երկու տարի աշխատած, և չափաւոր հմտութիւն ալ ձեռք բերած է, կը խնդրէ որ տարեկան կէս վարձքը ընդունի զայն։ Իսկ պատկերհանը հակառակը կը պնդէ, և փոխանակ վարձքը զեղչելու, հազար ֆրանք ևս կրկին վարձ կը պահանջէ, առարկելով թէ, նախ՝ սորվածը մոռցնել տալ պիտի աշխատի, և ապա արուեստը ձեռնարկել։

Ինչպէս վերը ըսի, երկար տարիներու հոլովման մէջ, այս տարի միայն քննութեան հրաւիրուեցայ։ Աակէց առջ անօրէնները կը ճանչնայի մոտէն, բայց անոնք զիս հեռուէն կը դիտէին։ Այս տեսակ առաջինը վերջին ծայր խաղալ մոլ մըն էր, և ամէն օր լրագիր կարդացած ատենս, Փափազեանին օթէլ զինքը կը անսնէի մինչ ողորմելի վիճակի մէջ խաղին գլուխը սքքան։ Ցաւալին այն է որ, իր պտղին ալ (¹) միլիրեն կ'ընկերանար. չեմ գիտեր իր պաշտօնին գլուխը ե՞րբ կը դանուէր։ Երկրորդին ալ յոխորտանքը և գոռում գոռալ չուզէ աչակերտաց ականջը կը խլացնէր։ Իսկ երրորդը որ տեղւոյս Մելքիսեդեկ վարժատան գաղղերէնի դասախօսութենէն զատ ուրիշ շատ մը հոգերով ալ բեռնաւորուած էր, ժամանակէ մը վեր ըզեղային հիւանդութեամբ տառապելով մեկուսացեալ կ'ապրի իր տեղեակին մէջ, և ոչ ոք կ'ընդունի իր քով։ Այս խեղճին վիճակը ցաւալի է, բժիշկ կ'ընդունի և ոչ ալ դարմանայլ միայն չոր հայով կ'ապրի և զայրերն դեղ համարած է։ Այս պաշտօնայժմ կը վարէ թուրանութեան դասատուութիւն Գարթմաեան էֆէնտի, փոխ-տնօրէնի անուամբ։ Ասոնց ամէնքն ալ կղերիկ գոհացուցիչ ամսականներով կ'վարժարուէին, իսկ վարժարանը խառ ու չփոթի վիճակի մէջ, և աշակերտաց շատերն ալ մանաւանդ չարիանաներ, օտար վարժարաններ կը յաճախէին հոգ չէ։ (²)

Հայերէն և գաղղերէնի նոյնպէս թուրանութեան մէջ աշակերտք չափաւոր յառաջդիմութիւններ ըրած են։ Իսկ տաճկերէնի մէջ բացի գեղագրութենէ, մինչեւ իսկ պարզ թուրքերէն կանոնները դեռ չեն սորված ըստ բաւականի։ Անոնք բարձրագոյն կարգ կ'համարուին, իսկ ստորին կարգերն ալ որ պարզ հասարակ ընթերցանութիւն կը կարդան, արտասանութիւններն բոլորովին պակաս և ազաւաղեալ է համեմատեալ։ Ահա այս տեսակ խեղճուկ տղաքն էին որ պարգեւաբաշխութեան հանդէսին բարձր շարադրութեամբ յօրինեալ, և պարկերէն ու արարերէն բառերով համեմեալ ճառախօսութիւններ ու ասենաբանութիւններ ընել սկսան թուրքերէն։ Արդեօք ալ աւելի ազէկ չէ՞ր ըլլար որ, իրենց գիտցածովը և իրենց տարիքին լեզուովը խօսէին կամ ճառէին։ Ինչո՞ւ համար այս տեսակ վրան բաց ցուցամոլութեան կ'ելլենք. զո՞վ կը խաբենք մենք զմեզ, այնպէս չէ՞։ Դեռ չիակ չիտակ հասարակ պարզ ընթերցանութիւն մը ընելու անկարող աշակերտին ձեռքը գրուած թուղթ մը տալով, և ի-

(¹) Պոնոլ ու պլրիկ գաւառական բառեր են Հէմշէնցիի լեզուաւ, որ պզտիկ մանչ և աղջիկ ըսել է։

(²) Տասը հատ հայերէնի և գաղղերէնի մէջ զարգացած երիտասարդ զրաւնելը խիստ դժուար է։

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 31

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ժ.

ԱԶԱՏԱՐԱՐ

—Անոնց պաշտօնն է ձեզի հսկողութեան տակ Սէն-Ժարմ տանիլ, պատասխանեց պանդոկապետուհին։

Այս յայտարարութիւնը չանթի պէս ցնցեց Լավառէտը, որ սկսաւ մտածել։ Իրրեւ երկու ջորիները գոգցող իրեն ամբաստանուիլը, հագուստներուն գողցուիլը, միս Օրէթի ու հօրը զինքը հոն ձգելով մեկնիլը, ասոնց ամէնքն ալ թշնամական ծրագրի մը արդիւնքը նըկատեց։ Ամենէն աւելի իր միտքը լլկող գաղափարը միս Օրէթի գլխուն փորձանք մը գալն էր։ Ուստի անմիջապէս ջորեպան Հերոնիմոն կանչելով,

—Ներկայ ջորիներուն ամենէն լաւագոյնը քուկինդ է, ըսաւ. պէտք է որ ինձի տաս զայն։

—Ի՞նչ կ'ըսէք, պարոն, առարկեց ջորեպանը, իմ ջորիս չեմ կրնար տալ, անոր երեսէն պիտի ապրիմ ես. չեմ ուզեր վտանգի ենթարկել զայն. աղքատ մարդ մըն եմ և իմ ապրուստս ջորիէս կախեալ է։ Մաթոնիոն կայ, անոր ջորին ձիէ աւելի հուժկու է. զայն առէք։

—Շատ ազէկ, ըսաւ Լավառէտ, անիկա կ'առնեմ, բայց հագուստի պէտք ունիմ։

—Ի՞նչ ընեմ, պատասխանեց Հերոնիմո, չեմ կրնար հագուստս հանել քեզի տալ։

Կատաղութիւնը և յուսահատութիւնը այն ատենն զրգռած էին Լավառէտը որ, հոն գտնուող ամբոխներէն մէկ հատը քաշելով, մարդուն վրայ յարձակեցաւ ու սպառնական շեչտով մը,

—Ատուած վկայ, գլուխդ կը ջախջախեմ, ըսաւ, չու՛ն, ան ծերուկին հետ խօսք մէկ բրիր, դիս իրրեւ գող ամբաստանեցիր, ամէն չարիք հացուցիր, հիմա ալ ո՛վ գիտէ ի՞նչ մեծ վատութիւն ծրագրեցիք անգլիացի աղջկան նկատմամբ և երբ օգնութեան հասնիլ կը պատրաստիմ արգելք յարուցանելու կ'ելլաս։ Ատուած վկա՛յ, սակէ ողջ չեմ հաներ քեզի։

Հերոնիմոյի ընկերը, որ Լավառէտի այս զայրագին դէմքը կը տեսնար, ահարեկելով,

—Հերոնի՛մո, գոչեց թաւիշէ հագուստդ տակէն, կաչիէ հագուստ չունի՞ս, անիկա տուր պարոնին։

Ամերիկայի այս լեռնոտ վայրերուն մէջ, ուղեւորութիւն ընող ջորեպանները, օդին անակնկալ փոփոխութիւններէն զերծ մնալու համար միշտ իրենց հագուստին տակէն բարակ կաշիէ հագուստ մըն ալ կը հագնին։ Հերոնիմո, թէեւ ակամայ, սակայն Լավառէտի սպառնալիքէն վախնալով, հանեց կաշիէ հագուստը և Լավառէտի տուաւ զայն։

Երիտասարդը անմիջապէս վրան անցուց հագուստները և ընկիի մը կերպարանք մտաւ. եաքը Հերոնիմոյի դառնալով,

—Վեցհարուածեանդ տո՛ւր տեսնամ, գոչեց.

—Վեցհարուածեան չունիմ, պատասխանեց ընիկը, բայց եթէ ունենայի իսկ չպիտի տայի։ Դուք Եւրոպացիքդ մարդու վրայ կը պարպէք զայն, մինչդեռ գաղութներու համար չինուած են անոնք։

Լավառէտ այս խօսքերը մտիկ ընելու վիճակին չէր. անմիջապէս ջորիին վրայ ցատկեց. և խթանելով զայն, նստած հեռացաւ արմանքի զարմանքի մէջ ձգելով իր վրայ հսկողութիւն ընելու պաշտօն ունեցող երկու զինուորները, ջորեպանները ու պանդոկապետուհին։ Լավառէտի ամբողջ մտասեւեռումը ժամ առաջ միս Օրէթի օգնութեան հասնիլ էր. ուստի իր այս ճամբարանքին մէջ առիթ չունեցաւ հրաղէն մը հայթայթելու։ Ճիշդ այն պահուն հասաւ Լավառէտ Գրօզի դըղեակը, երբ խարեբայ Տօն Ժօզէ, Սըր Մորլըթոնը՝ չորս ծառաներուն կապել տալով բանտարկած էր զայն դղեակին գեռնայարկը սենեակի մը մէջ։ Միս Օրէթ վտանգի այս ճգնաժամին մէջ հեռուէն տեսնելով որ ձիաւոր մը դէպի դղեակ կը յառաջանայ, յոյսի նախազգացում մը ունեցաւ, և կարծելով որ իրեն օգնելու կուգան, անմիջապէս դէպի պատուհան վազեց. հոն երբ Լավառէտը տեսաւ, անգլիացիներու յատուկ ձեւակերպութիւնները մոռնալով,

—Լավառէ՛տ, գոչեց։

Այս մէկ բառը բաւական եղաւ ելբիտասարդին հասկնելու թէ՝ չէր սխալած իր նախազգացումներուն մէջ, և թէ ծանր վտանգի մը տակ կը գտնուէին անգլիացի հայրն ու աղջիկը։ Երիտասարդ խմբագիրը կայծակի արագութեամբ դղեակէն ներս մտնելով, խոյացաւ միս Օրէթի ձայնին եկած կողմը. հոն՝ իր առջեւ ելաւ Տօն Ժոզէ։ Լավառէտ անոր օձիքէն բռնելով սրահին մէկ կողմը նետեց զայն, և սպառնական շեչտով մը,

—Դո՛ւք, ճշմարտապէս անպատիւ վատ արարած մըն էք եղեր, գոչեց, բայց գիտցած եղիք որ ցորչափ ես կ'ապրիմ, աղջկանը մազին իսկ չէք կրնար ձեռք դպցնել։

Լավառէտ առանց կարեւորութիւն տալու Տօն Ժոզէի սպառնալիքներուն ու արգելքներուն, շարունակեց ուղղուիլ աղջկան գտնուած սենեակը։ Խարեբայ Սպանիացին բարկութենէն դեղի դեղին կարած, գրասեղանի մը եւթն ապատանեցաւ ու գրպանի վեցհարուածեանը հանելով սկսաւ խառնըշկել։ Լավառէտ անոր այս ընթացքը երբ տեսաւ, զայն աւելի ևս գըրգռելու դիտումով սկսաւ ծաղրել ու երգիծական շեչտով մը,

—Զգուշացիր Ժոզէ, ըսաւ, վախկոտ Ժոզէ, վարնոց Ժոզէ, հրաղէնը ձեռք առնելուդ պէս գոնդ նետեցիր, ամէն պարագայի մէջ չպիտի կրնաս զայն գործածել։

Սպանիացին կատաղութեան գագաթնակէտը հասած՝ հրաղէնը պարպեց Լավառէտի ուղղութեամբ։ Միս Օրէթ սխրասարսուռ ճիչ մը արձակեց։ Լավառէտ սակայն աչքը անգամ չի թարթեց.

—Զըսի՞ որ վատ ես, չըսի՞ որ չեր կրնար զարնել գոչեց, և թեւերը խաչաձեւելով Ժոզէի առջեւ տնկուեցաւ ու սկսաւ պիշ պիշ նայիլ անոր աչքերուն։

Սպանիացին այս անգամ ալ աւելի ազէկ նշան առնելով կրկնեց հարուածը, հրաղէնը պայթեցաւ և Լավառէտ տեղէն անգամ չշարժելով,

—Դարձեալ չի յաջողեցա՛ր, գոչեց դարձեալ չի կրցար զարնել. արդէն դուն տասնկ բաներու խառնուելիք մարդ չես, քու գործդ սանկ պզտիկ պզտիկ գողութիւն, քաւահատուածիւն, ժամացոյց չորթել, ասանք էն մնայն։

Լավառէտ թէեւ գերմարդկային ճիգեր կ'ընէր կորովը պահելու համար, և սակայն ձախ թիկունքին վրայէն արիւնի բիծ մը սկսաւ դէպ ի վար յառաջանալ։ Միս Օրէթ երիտասարդին վիրաւորուիլը տեսնելուն պէս, գոնդ անմիջապէս փարեցաւ անոր իր ամբողջ մարմնովը եւ զայն պահեց իր հովանիին տակ։ Տօն Ժոզէ վախնալով որ միլիոնատիրուհին կը զարնէ, չի համարձակեցաւ երրորդ անգամ պարպել հրաղէնը։

(Շարունակելի)

…սար չի հասկցած ոսանաւորներ բերելով սովորեցնելով, զոնոնք դերասանի պէս ի հանդէս ածելէն ինչ շահ պիտի ունենանք։ Այս վերջինը զոնէ ըմբռնելի կը հնչեայ։ Ուստի պէտք չէ մանաւանդ երկու տարեկան տղուն, իր կամ մեր մեծարգոյ խիստ մեր պարկերէն և տարիներն բառերով ու դարձուածքներով և կամ մեծաւոր չարագրութեամբ բնական ճառասացութիւններ ընելու, ուրիշ օգուտ մը չի քաղելու, խեղճը իրեն կը վերագրէ զայն ինչպէս տպագրեալ ալ այնպէս պարծենալ կ'ելլէ։ Այս խեղկատակութիւնը մեր ընտանեաց մէջ վաղեմի ընդհանուր սովորութիւն մը եղած է, որով աշակերտաց դրոյական չէնքին հիմը մինչ մեր ոգեղոնը կը խախտենք և անոնց ինքնահաճութեան և յետադիմութեան պատճառը մենք կ'ըլլանք։

Ուրիշ ազգեր մի միայն իրենց մայրական լեզուին կանոնները սորվելով անոնց իրենց օրագիրները հայթայթել։ Արդեմ միայն մեր ազգին տղան է որ, այս մասին ստիպած է գէթ առնուազն տարի մը սորվիլ, իր ապագան ըստ ուսանելու համար։ Արդէն լեզու մը սորվելու համար գէթ տարի մը հաղար բառ գիտնալ պէտք է, անոնց զարգացման տեղերովը մէկ(3)։ Արդ՝ տղայ մը տասներեք տարեկան եղած ատեն հանկարծ ուսանելու կ'սկսի, իւրաքանչիւր լեզուի համար գէթ չորս տարի աշխատելով։ Հինները մէն մի լեզուի համար հինգ տարի նշանակած են, բայց մենք ունենք՝ խղճմտօրէն խօսելով չորս տարուան վերածեցինք։ Ուրեմն պարտինք մեր տղայոց ուսման գործոնան և դիրքոյց եղանակով մը միշտ երեք լեզուները սորվեցնել, որպէսզի դպրոցէն դուրս ատենին ժամանակ ունենան գործի մը փարիլ և օրը իրիկուն չեղած ազատանին բարոյական սկսիլ։ Ասկէց դրեսուն տարի առաջ պարզեւաբաշխութեան փայլուն հանդէսներ տալու սովորութիւն էինք, ի ցոյց մարդկանց, վասնզի ռամիկ հասարակութեան մէջ առած դարձած էր սա խօսքը. «տղաքնիս կարդան կարդան տէրտէրը մի պիտի ըլլան»։ Ուստի Նարեկ կարդացողը մատով կը ցուցնէին և այնպիսին չէնանուարտ կը համարուէր։ Բայց այսօր մեր ժողովուրդը այդ վիճակին մէջ չէ, ամենէն աղքատիկ հայր մը կը փափագի իր տղեկը կարդալ սորվի և կրթուի. խեղճ մարդուկը խօսքը սա կը յեղեղէ «ես տգէտ մնացեր եմ, զաւակս թող տգէտ չի մնայ, ես անկիրթ մնացած եմ, տղաս թող անկիրթ չը մնանայ»։ Ուստի այսօր ամէն ազգային անհատ իր լուսոյն վարժատան տալէն դուսս չի փախչիր։ Նոյնպէս Պրուսացին ալ տարիներէ ի վեր ուսման և դիտութեան ճաշակը առած, և իր վարժատանը յառաջդիմութեանը միշտ նախանձախնդիր գտնուած է։ Նա մանաւանդ, տեղւոյս Ռուսմնասիրաց անուն բեղմնաւոր կրթական ընկերակցութիւնը, որ շաբաթական տասը փարոյով դրդիռ ակած է, այսօր չափաւոր կալուածներու տիրացած ըլլալով, ամսէ ամիս վարժատան քսան ոսկիէն աւելի նպաստ մը ընէլէն զատ, փողոցները և կամ եկեղեցւոյ դուռը մուրացիկ աղքատ մը չի պտտցներ։ Ամէն տեղ բարի բարի յաջողութեամբ ու բարեմասնութեամբ օժտեալ մէջտեղ անձնաւորութիւններ ունինք։ Պրուսա ալ ունի իր Պալապանեանը, որ իր կրթասիրական բնաւորութեամբը միշտ եկեղեցւոյ պայծառութեան և վարժատան յառաջդիմութեան ոգւով չափ կը բաղձայ, և իրեն գործ մը բրած է։ Ունի իր շուրջը իր նման աշխատասէր անձեր, որոնք սիրով կ'աջակցին իրեն։

Վարժարանը ունի սանեւուրը դասատու (թող դնմնայս և դմնանիա) և հինգ հարիւր մանչ և աղջիկ աշակերտ։ Դասատուներուն մէջ իրենց փափուկ պաշտօնին արժանի ընտիր անձնաւորութիւններ կան, իսկ եթէ վարժարանը բարեկարգուի, այս օրուան եղած ծախքովը, և գաղղիերէնի խօսակցութեան աւելի ուժ տրուի, աշակերտաց թիւն ալ 800ի կրնայ բարձրանալ։ Վարժատան մը համար ծախսուած ստակը կրնայ դարմանուիլ իսկ ժամանակին կորուստը անդարմանելի ըլլալը չի հասկցող քիչ կը դտնուի այսօր։

Պրուսա ՅԱԿՈԲ ՓԱՇԱԵԱՆ

(3) Ժամանակաւ աշակերտ եղած ատենիս խեղճուկ վարժապետ մը ուներինք, որ ամէն օր առ ձեռն բառարանը ձեռքէն վար չէր ձգեր, և զայն բերնուց կ'ընէր ծիծաղներնիս շարժելով։ (Յօրտամեան վարդապետին ականջը խօսի)։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

31 Յուլիս 1905

Ֆրանս.	3%	(3% Français)	99 55
Բէյժի		(Tab. Turcs)	404 —
Օսմ. Միացեալ		(R. Nv. Unifs)	90 47
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	133 25
Պանգ. Օթթ.		(Banque Ott.)	598 —
Թրանսվաալ		(Transvaal)	82 —

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
6, ԲԵՐԱ ՄԵԾ-ԲԱՐՄԱՔ-ԴԱԲՈՒ ՓՈՂՈՑ, 6
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ
22 50

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

ՆԱԻԱՅԻՆ ՑՈՅՑԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսսի»ի Յուլիս 29ի երեկոյեան տպագրութիւնն

Բանի մը օր առաջ աշխարհ յանկարծակի եկաւ այս լուրէն թէ Մանչի ծովուն անգլիական նաւախումբը Օգս. և Սեպտ, ամիսներուն Արեւելեան Ծովուն մէջ մարզանքներ պիտի կատարէ, մեկնելով Օգս. 20էն։

Մէկ խօսքով, Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ անգլիական դրօշը ցուցնել դանիական, շուէտական, գերմանական և ֆինական ծովեզերքին բնակիչներուն։ Ինչպէս յայտնի է Վիլհէլմ կայսր նաւատորմիղը այս միջոցին տակաւին կը յածի նոյն ջուրերուն մէջ։

Արեւելեան ծովը իր բազմաթիւ կղզիներով և խարակներով, և իր ծովային հաղորդակցութեան բանուկ ճամբաներով շատ չի յարմարիր ռազմարշաւներու, որովհետեւ դժուար է արձակ համարձակ թնդանօթաձգութիւն կատարել և ցամաք եկնելու փորձեր ընել։ Ցամաք եկնելու պարագան մանաւանդ գրեթէ անկարելի է, որովհետեւ այն կողմերը չեն դտնուիր ո՛չ անգլիական և ոչ անտէր հողեր, և Արեւելեան Ծովուն Տէրութիւնները բնականաբար չեն ներեր և անփոյթ չեն դտնուիր որ իրենց ջուրերուն և ցամաքներուն սահմանին մէջ անգլիական Նաւատորմիղը ռազմարշաւ կատարէ՝ թնդանօթաձգութեան և ցամաք եկնելու ձեւին տակ։ Ծովեզերեայ Տէրութիւնները՝ Ռուսիա, Դանիա և Շուէտ ակէց առաջ մէջտեղ ջանքեր բրած են յայտարարած են թէ Արեւելեան Ծովը «զոց ծով» մը է, և պէտք է այնպէս նկատուի, և իրաւ ալ օտար մարտանաւեր մինչեւ ցարդ այն կողմերը ռազմարշաւ կատարած չեն։ Առաջին անգամ Դանիա և Ռուսիա 1780ին միաբերան ըրին այս յայտարարութիւնը։ Արեւելեան ծովը վաճառականութեան առջեւ միայն պէտք է բաց մնայ, իսկ մարտանաւերուն համար գոցուած։ Ֆրանսա համամիտ գտնուեցաւ Պալթիկեան ա՛յդ Տէրութեանց հաստատութեան և Անգլիա այս յայտարարութիւնը սա՛մ մօք միայն ընդունեց թէ ա՛ն պարզապէս միայն պալթիկեան Տէրութեանց այդ հաստատութիւնը իր արժէքը կ'ունենայ, եթէ գործողութիւնք թշնամական նպատակ ունենան, և հետեւաբար Լոնտոնէն նոյն տեսակը բղխեցաւ հակայայտարարութիւն մը։ Ռուսիոյ կողմէ Արեւելեան ծովուն փակուած հռչակուելուն դէմ Անգլիոյ մէջ սաստիկ քննադատութիւն մը առաջ եկաւ, որ իր արդիւնքը ցոյց տուաւ 1801ին և 1807ին, երբ երկու անդամ անգլիական նաւատորմիղը ռմբակոծեց Քօպենհակը, և սոսկալի կերպով հարուածեց ու ետ մղեց դանիական նաւատորմիղը։ Այս առաջին հարուածին յաջողեց Ցարանայի և Անգլիոյ նաւատորմիղներուն մուտքը նոյն ջուրերը 1857ին, և այսպէս «փակ ծով»ու վարդապետութիւնը երկրորդ անդամ ըլլալով խանգարուեցաւ։

Երբ հիմա Անգլիա այս տարի ամբողջ նաւատորմիղ մը Արեւելեան ծովը կը ղրկէ, տարակոյս չկայ որ Մեծն Բրիտանիա Պալթիկի ծովեզերեայ Տէրութեանց «աչք բացօր» ցուցնել կ'ուզէ թէ Մեծն Բրիտանիա ինչպէս առաջ հիմակ ալ տրամադիր չէ Արեւելեան ծովը «փակ ծով» նկատելու, և թէ պատրաստ է նոյն ա՛յն ջուրերուն մէջ ծովային ռազմարշաւ կատարել, և ի հարկին նաւերի սարքերով լուրջ գործողութիւններ։ Ասով պիտի հաստատուի նոր նախընթաց մը՝ որ կրնայ խիստ օգտակար ըլլալ նաւերի Անգլիոյ զինակից յարձակած ճառնի, եթէ հաշտութեան բանակցութիւններուն ի դերեւ ելնելէն ետքը, Թօքիոյի մէջ որոշում արուի պատերազմական նաւատորմիղ մը ղրկել սպառնալու համար Պալթիկի ռուսական ծովեզերքներուն, Լիբաւա, Ռիգայի, Ռէվալի, Տրօնշթատի և Բեթերսպուրգի։

Սա՛մ միջազգային նոր կացութեան համար յոյժ հետաքրքրաշարժ եղող այս այցելութեան մասին առնուած վերջին հեռագիրները. —

ՊԵՐԼԻՆ, 29 Յուլիս.—Մանչի անգլիական նաւատորմիղը նաւային մեծ ռազմարշաւներ կատարելու համար Արեւելեան ծովուն մէջ պիտի համախմբուի, և պիտի բաղկանայ 12 զրահաւորներէ, 9 մեծ յածանաւերէ, և բազմաթիւ թորպիլական տորմիղներէ։ Գերմանիոյ ծովային չէնքանկերուն մէջ կը խորհուի այս առթիւ հակայցելութիւն մը կազմակերպել, գերման պատերազմական տորմիղը անգլիական նաւահանգիստներուն առջեւ ղրկելով գալ տարի ամառը։

ԼՈՆՏՈՆ, 29 Յուլիս.— Գերմանիոյ դէմ անգլիական մամուլը դարձեալ լեզուն փոխեց յանկարծ։ Բրիտանական կառավարութիւնը այժմէն ցոյց տալու համար թէ Արեւելեան ծովը իրեն համար գոց չի կրնար նկատել, հզօր նաւատորմիղ մը պիտի ղրկէ հոն։ Գերման թերթերուն այս մասին դրածները գրեթէ պաշտօնական կը նկատուին։ Մորնինկ Բօսթ, խօսելով Պերլինի թերթերուն այն յօդուածներուն վրայ թէ Արեւելեան Ծովը պէտք է «գոցուած» նկատել, կը յայտարարէ որ եթէ իրօք այդ տեսակ յօդուածները գերման կառավարութենէն ներշնչուած են, և Գերմանիա կ'ուզէ Անգլիոյ հետ կռուիլ, հիմակ ճիշդ ժամանակն է, հիմա՛կ աւելի լաւագոյն է քան երբեք։ Մորնինկ Բօսթ այսպէս պատերազմաշունչ յօդուածներ կը հրատարակէ։

Տէյլի Թէլէկրաֆ հետեւեալը կը գրէ.—

«Կարգադրութիւնները եղան լմընցան, ֆրանսական նաւատորմին Բորթոսմութ այցելութեան հանդէսներէն վերջ Մանչի նաւատորմը Պալթիկ (Արեւելեան ծով) պիտի երթայ։ Ծովակալ Սըր Արթըր Ուիլսըն Օգս. 15էն ատենները Անգլիայէն պիտի մեկնի իր նաւատորմիղին հետ։ Այս յոյժ շահեկան պատոյտին մասնակցող միւս ծովակալներն են Սըր Արթըր Մուռ, Սըր Բիչարտ Բուռ, Ճօրճ Նէվիլ։ Այս նաւային մեծ ոյժը չի կրնար մեծ տպաւորութիւն չգործել Պալթիկի մէջ։ Շատ տարիներէ ի վեր Պալթիկ այցելած չէ Բրիտանական մեծ նաւատորմիղ մը, և հետեւաբար ծովակալ Սըր Ուիլսընի մարտանաւերուն գալուստը շատ ուշադրութիւն առաջ պիտի բերէ Եւրոպայի մէջ։ Պալթիկը բաց ծով մըն է աշխարհի նաւատորմիղներուն համար։ Մեծ Տէրութեանց մարտանաւերուն առջեւ անիկա ա՛յ քան ազատ է օրքան Միջերկրականը, Ատլանտեան ովկիանոսը, Հիւսիսային ծովը կամ անգլիական ջրանցքը։ Անգլ. նաւատորմիղը սիրով պիտի ողջունուի Դանիացիներէն, որոնց մեր երկիրը մինչեւ բարեկամ դտնուած է, ինչպէս նաեւ Շուէդ-Նորվեկիայէն, որոնք շատ տարիներէ ի վեր ընտանական մարտանաւեր տեսնելու կարօտը կը քաշեն։ Մինչեւ հիմա շատ սեսան գերմանական և ռուսական մարտանաւեր։ Գերմանիոյ տասներկու զրահաւորները վերջերս պատրաստ կատարեցին Պալթիկի մէջ նշանակելի իրողութիւն մը հիմակ որ ռուսական նաւատորմիղը փճացած է։

«Պալթիկի մէջ բրիտանական նաւատորմիղ պատոյտ մինչեւ մէկ ատենան փոխադարձ այցելութիւն մըն է, թէեւ պէտք է գիտնալ թէ Մեծն Բրիտանիա պաշտօնական այցելութեան և ձեւակերպութեան համար չէ որ Պալթիկ կը ղրկէ իր նաւատորմիղը։ Միայն թէ վերջին տարիներս երկու առիթով գերմանական նաւախումբեր մեր ծովեզերքներուն հիւրասիրութիւնը վայելեցին։ Բրուսիոյ Հայրիշ իշխանը —Վիլհէլմ կայսր եղբայրը— բրիտանական կղզիներուն հիւսիսակողմը պատոյտ ընելէ վերջ՝ մտաւ իսլանտական ծովեզերքին վրայ Պիրհավէն անգլիական նաւահանգիստ, ուր իրեն այցելեց Բօնտոթի դուքսը —Անգլիոյ թագաւորին եղբայրը։ 1904ին ալ Գերման նաւախումբ մը ալ քանի մը օր Բլիմութ կեցաւ, և գերման սպաները և նաւաստիները արտօնուեցան երթալ զինեալ ազատ նաւարանը, և այս գարնան ալ գերման կայսրը ձիպրալթար այցելեց։ Ռուս նաւախումբերուն այցելութիւնն ալ ընդունած ենք մեր ջուրերուն մէջ։ Ծովակալ Սթաքէլպերգ երկու-երեք տարի առաջ Բորթ Արթուր երթալու ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ Բօրթլէնտ, թէեւ ածուխ առնելու և իր մարտանաւերը և մարդիկը քիչ մը հանգչելու նպատակաւ մտաւ։

«Պալթիկի պատոյտի ծրագրէն պիտի տեսնուի որ մեր Մանչի նաւատորմիղը գերմանական կամ ռուսական նաւահանդիստներ պիտի չայցելէ, այլ տեւողական սովորական փոքր նաւանգիստներու առջեւ խարխիս պիտի նետէ։ Առաջին հանդիպելիք նաւահանդիստը, Իմտիտէն, 2,000 քնակչօք փոքր քաղաք մըն է, Հարլէմէն վեց մղոն հեռի, հիւսիսային ծովուն ջրանցին ծայրը։ Բրիտանական մարտանաւերը յետոյ պիտի կենան փոքրիկ նաւահանգստի մը առջեւ Էսպիէրկի մօտ, որ Դանիոյ ծովային մէկ նաւահանգիստն է Եսթլանտի հարաւային արեւմտեան ծովեզերքին վրայ, և անկէց պիտի երթայ Սուինտիունտ, ՇԹէթթէն 37 մղոն դէպ ի հիւսիսային արեւմուտք, վերջապէս պիտի այցելէ բրուսիական Նէօֆարֆսէրի նաւահանգիստը, որ Տանցիկի չատ մօտն է դէպ ի հիւսիս։ Յետոյ Նաւատորմիղը պիտի դառնայ Սկէրտա և պիտի ուղղուի Շէրլանտ կղզիները իր Պալթիկեան այցելութենէն վերջ։

Ծ. ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ճարոնցի ծովակալ Բաթաօքա կը հեռագրէ Բաթթրի ծովածոցին առումը, և անոր մէջ գտնուած Ալեքսանդրովսք քաղաքին դէմ յարձակումը։ Թիւրիմացութիւնները բառնալու համար, պէտք է գիտնալ թէ Սաղալինի դէմ գործողութեան առթիւ երկու համանուն Ալեքսանտրովսք վայրերու վրայ կը խօսուի։ Մէկը կը գտնուի Սաղալինի արեւմտեան ծովեզերքին վրայ, և կը գրվին քաղաքային վարչութեան կեդրոնը կը կազմէ, և նոր աշխարհացոյց քարտէսներուն վրայ իբրեւ գիւղ նշանակուած է։ Միւսը կը գտնուի Բաթթրի ծովածոցին մէջ ռուսական ծովեզերեայ գաւառին եղերքը, առաջինին ճիշտ դիմացը։

Ծովակալ Բաթաօքայի հեռագիրը կը խօսի երկու Ալեքսանտրովսքերուն վրայ, առաջին մասին մէջ Բաթթրի ծովածոցին Ալեքսանտրովսքի վրայ, իսկ երկրորդ մասին մէջ Սաղալինի գիւղին վրայ։ Առաջինէն չորս թնդանօթով կրակ ըրին Ռուսք, որ սակայն լռութեան դադարարուեցան, իսկ երկրորդին գրաւման մասին Բաթաօքայի հեռագիրը բան մը չրսեր։ Թերեւս ցամաք եկնող ճարոնական վաշտը խիստ տկար էր։

Ալեքսանտրովսք գիւղը առաջին Ալեքսանտրովսքէն 50 քիլոմէթր հարաւային արեւելեան կողմը կը գտնուի։

Բայց յայտնի է թէ երկու Ալեքսանտրովսքերուն գրաւումը ճարոնցիները տէր ըրաւ ամբողջ կղզիին, որովհետեւ երկրորդին ալ առումն մինչեւ ցարդ աւարտած է։ Թօքիոյի մէջ մեծ ուրախութիւն կը տիրէ Սաղալինի արշաւանքին յաջողութեան վրայ, որովհետեւ առաջին անգամն է որ ճարոնցի զինուորներ ոտք դրին Թշնամիին բուն հողին վրայ։

∴ Ճարոնցիք ամբողջ Քիրինի գաւառին և ծովեզերքին երկայնքը ամբողջ ռուսական հաղորդակցութեան ճամբաները կտրեցին ամրութիւններով։

Հաքօտատէէ հետեւեալը կը հեռագրուի Տէյլի Թէլէկրաֆի. — Ալեքսանդրովսքէ եկող ճամբորդ մը կը պատմէ թէ ճարոնական յարձակումէն խառնաշփոթութեան մատնուեցան Ռուսք և Սլքօվա փախան։ Ռուսական ընդդիմութիւնը անգոյն էր, և իրենց կողմէ ծանր կորուստներ առաջ բերաւ։ Բաթթրի ծովածոցին առջեւ ջուրերը ծանծաղուտ են, և հետեւաբար ճարոնական մարտանաւերը չատ առաջ չէին կրնար երթալ, բայց ճարոնցիք յաջողեցան սքանչելի ճարտարութեամբ ցամաք եկնել, ինչ որ նոր ապացոյց մըն է անոնց զինուորական յաջողակ կազմակերպութեան։ Երբ ճարոնական թորփիլաւորը Բօրովէնքա գետը մտնելու սկսան կրակ ընել՝ Ռուսք ահուսարսափի մատնուեցան։ Երբ այս իրողութիւնը պատմող ճամբորդը, Տուրէն կը մեկնէր, Լուիքօֆի կողմէ թնդանօթի ձայներ կը լսուէին։

∴ Ճարոնցիք Բ. օր Ռուսերը դուրս քշեցին Ալքօվայէն, և գրաւեցին նաեւ Բօրովէնքան։ Ռուսք հիւսիս փախան առանց կրակ ընելու։ Դացին բռնեցին Սնքօն բլուրը, Ալեքսանդրովսքէն 25 մղոն դէպ ի հիւսիս։ Ծովակալ Բաթաօքա կիրակի օր ծովային բոլոր ակռաները մաքրեց Ալքօվայի դէմ գործողութենէն առաջ։

Սաղալինի անուանումներուն մէջ մղուած կռիւը սոսկալի եղած է։ Գեղեմները անյարմար ըլլալով, թէ՛ յարձակող և թէ յարձակեալ խիստ նեղուեր են։ Բայց ճարոնցիք յանկարծ կատղեալ ոտնակոխ ըրին ամէն արգելք, փուչերը ու արմատները կոխելով անցան Ռուսաց վրայ և կոտորեցին ու գերի բռնեցին զանոնք։ Ռուս սպաներէն մին ճարոնական զայրոյթէն ինքզինք պաշտպանելու համար Կարմիր Խաչի դրօշով մը երեսը ծածկեց։ 200 Ռուսք Նէրչինի անտառին մէջ սքանչելի դիմադրութիւն ըրին ճարոնցիներուն։ Բայց երբ իրենց թնդանօթաձիգ հրամանատը ընդունուեցաւ, իրենց կարգը չփոթեցաւ և փախան ամէնքը։ Բօրաքօվքի աբեւելեան կողմը Շիպնիկա լեռն մօտերը 200 Ռուսք ընդդիմացան, բայց ի զուր։

∴ Սաղալինի անկումն վերջնական լուրը Բարիզի Սակարանին մէջ անկում առաջ բերաւ ռուսական արժեթուղթերուն վրայ։ Բայց ընդհանուր գիները ամուր են, սա՛ ապաւորութեան տակ թէ հաշտութիւնը մօտաւուտ է։ Բեթերսպուրգի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պատերազմական նախարարութիւնը կը կասկածի թէ ճարոնցիք ի մօտոյ պիտի յարձակին նաեւ Նիքոլայեւսքի վրայ, և գործողութեանց պիտի սկսին Ամուր գետին ռուսական ստացուածներուն դէմ ալ։

∴ Ճարոնցիք Սաղալինի Մուկաթայ նաւահանգստին մէջ գրաւեցին 40,000 թօնս հանքածուխ և երկաթուղիի իրեղէններ։

∴ Ուաշինկթընէ կը հեռագրեն թէ հաշտութեան ժողովին ամէնէն դժուար խնդիրը պիտի ըլլայ Վլատիվոսթոքը, որովհետեւ Ռուսիա յայտարարած է թէ չի կրնար հանդուրժել որ անիկա բանակցութեանց կարգը մանէ։

∴ Պառն Բօմուրա իբրեւ լիազօր ճարոնէն մեկնելէ առաջ, նախարարաց խորհուրդը հետեւեալ որոշումները արուած է.—

1. Ճարոնական նոր փոխառութիւն մը կնքուի (ինչպէս կնքուեցաւ արդէն) պատերազմը չարունակելու համար, և թէ բանակցութիւնք ի դերեւ ելնեն։

2. Սաղալին գրաւուի (ինչպէս գրաւուեցաւ արդէն)։

3. Վլատիվոսթոքի դէմ յառաջխաղացութիւն մը ըլլայ (ինչպէս եղաւ արդէն)։

4. Վճռական հարուած մը տրուի Ռուսերուն՝ Մանչուրիոյ մէջ (ինչպէս պիտի տրուի արդէն)։

∴ Բեթերսպուրգի Սակարանի լրագիրը ռուսեւճարոնական համաձայնութեան մը վրայ խօսելով, կ'ըսէ.— Այս տեսակ համաձայնութիւն մը ապահովապէս օգտակար է Ռուսիոյ։ Առանց ասոր՝ Ծ. Արեւելքի մէջ Ռուսիոյ իշխանութիւնը ոչինչի կը վերածուի։ Բեթերսպուրգի Թօքիо տանող ճամբան Լոնտոնի մէջէն կ'անցնի, և ռուսեւճարոնական համաձայնութիւն մը ա՛յն ատեն միայն կարելի է, եթէ Ռուսիա անգլեւգերմանական համաձայնութեան միանայ։ Հետեւաբար Ռուսիա պէտք է մօտենայ Մեծն Բրիտանիոյ, բայց չենք յուսար որ մեր կառավարութիւնը այս քայլը առնէ, որովհետեւ Անգլիոյ մասին Ռուսերուն կասկածը աւանդութեան կարգ անցած է։»

∴ Տէյլի Թէլէկրաֆի թղթակիցը, որ Մ. Վիթթէի հետ կը գտնուի Քայդէր Վիլհելմ չորենաւին մէջ, անթել հեռագրութեամբ կ'իմացնէ իր թերթին թէ Մ. Վիթթէ իրաւ է որ քիչ չատ ուրախ կը թուի, բայց մտաւոր գութիւնը կը կարդացուի իր ճակատին վրայ։ Նաեւ նատած ատեն սոսկալի հարբուխ եղած էր քանի մը ժամ կամրջակին վրայ նստած խօսելու զօրավար Եէրմոլովի և իր միւս հետեւորդներուն հետ։ Ինքն ու իր ընկերները կը ճաշեն մանաւոր սենեակի մը մէջ։ Մ. Վիթթէ արտօնեց թղթակիցը յայտարարելու թէ ինք կամակոր պաշտօն չունի, այլ միմիայն Ամերիկա կ'երթայ տեսակցութեան մասնելու ճարոնի կայսր լիազօրին հետ, եթէ կարելի է մեայուն խաղաղութիւն մը հաստատելու երկու երկիրներուն մէջ։

∴ Պառն Բօմուրա և Մ. Թաքահիրա Օյսթրը Պէյ հանելով, Մր. Բուզվէլթի մանաւոր կառքով Սակամոր Հիլ գացին ուր նախագահը կը բնակի ամրան ամիսներուն։ Տէր և Տիկին Բուզվէլթի լիազօրները ընդունեցին աւագ դուռնէն, սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելով։ Հարկ չկար Պ. Բօմուրան Նախագահին ներկայացնել, որովհետեւ երկուքն ալ իրարու վաղածանօթ են, դպրոցական ընկեր ըլլալով Հարվարտի համալսարանին մէջ։ Նախագահին հետ ճաշելով, ամէնքը մէկտեղ գնդասլաղի մասնակցեցան։ Ճարոնցիք կէս օրվ վերջ Նիւ Եորք դարձան։

∴ Լոնտոնէ հետեւեալը կը հեռագրեն.—Ճարոնական բանակը բարոյական լաւագոյն տրամադրութեանց մէջ կը գտնուի։ Դժուար է յաղթապանծ զինուորները անգործ թողուլ։ Սաղալինի բոլոր հին անուններուն տեղ ճարոնական անուններ կը դրուին։ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի թղթակիցը կը յայտարարէ թէ հզօր ճարոնական նաւախումբ մը պաշարած է Վլատիվոսթոքը։ Սակայն կը նշանակէ թէ «Բօսիա» և «Կրօմօպոյ» յածանաւերը և նաւահանգիստը գտնուող ռուսական թորփիլաւորները ի վիճակի չէին արգիլելու Սաղալինի գրաւումը, ինչպէս նաեւ ճարոնական նաւատորմիղին զինակոն հետազոտութիւնները Բօսիէթ և Ունկէկի ծովածոցերուն մէջ։ Հզօր նաւախումբեր կը գտնեն Սաղալինի, Սիպերիոյ և Բօրէտի ծովեզերքներու։ Վերջինիս գործողութենց մէն մի յաջողութիւն յաղթանակ մը կը կազմէ ճարոնական ծովային զօրութեան, որուն գործունէութիւնը անկարելի կ'ըսէ թշնամիին խզել անոր շղթան։ Երբ ճարոնական յատակաձեւը աւարտի, զօրավար Լինէվիչ պիտի պարտաւորուի Խարպինի գէն վրայ քաշուիլ։

Մանչուրիոյ մէջ ռուս բանակին գլխաւոր դիրքն է Հայլունկէնկ, ուր ունին 30,000 հոգի և վեց խոշոր թընդանօթ։ Ռուսական գիծը ատկէց կը տարածուի մինչեւ Թօրքա։ Սանչէնցուի հիւսիսային կողմը կէսի մը վրայ Լինէվիչ 2000 հոգի դրած է 15 թնդանօթներով՝ Թայրէկան լերան ստորոտն ալ 1000 հոգի։ Շատ մը Ռուսեր դասալիք ըլլալով անձնատուր կ'ըլլան ճարոնցիներուն։ Վլատիվոսթոքի պաշարման մօտաւորութիւնը վհատեցուցած է ռուս զինուորները։

∴ Հաշտութեան ժողովին առաջին օրը երկու կողմի լիազօրները իրարու պիտի ներկայացուին պաշտօնապէս։ Ճարոնցիք պիտի չընդունին Վիթթէի լիազօրութիւնը, եթէ Զարը արտօնած չըլլայ զինքը պայմանագիր ստորագրելու։ Իսկ եթէ այս լիազօրութիւնը տրուած ըլլայ, այն ատեն Բօմուրա գրաւորապէս Վիթթէի պիտի հաղորդէ ճարոնի պահանջումները։ Ռուսք քանի մը օր իրենք պիտի խորհրդակցին այս պայմաններուն վրայ, եւ յետոյ գրաւոր պատասխան մը պիտի տան։ Ցայսորդաբար պիտի չարունակուի այս եղանակը, այսպէս որ ամբողջ բանակցութիւնները թղթակցութեան ձեւով պիտի կատարուին։ Ճարոնցիք կը կարծեն թէ ժողովը մէկ ամիս պիտի տեւէ, որովհետեւ լիազօրները իրենց կառավարութենց ալ պիտի հաղորդեն նամակները, և անոնց հաստատութիւնն ալ պիտի առնեն։ Զինուորական պատերազմէն վերջ ալ ճիշդ այսպէս տեղի ունեցաւ Սիմնոզէքիի հաշտութեան ժողովը, որուն մէջ չենայի լիազօրն էր Լի-Հունկ-Զանկ։

Բուզվէլթ նախագահ պիտի խնամի ուղղակի կամ անուղղակի ոտնձգութենէ, կամ ուղղակի ու անուղղակի ազդեցութենէ բանակցութեանց միջոցին։

∴ Զինուսան Հաշտութեան ժողովին պիտի առաջարկէ հարիւր միլիոն տարար հատուցում ընել հունձքերուն փճացման և Մանչուրիոյ գիւղերուն գրաւման իբրեւ վնասի դումար։

∴ Զար. Լինէվիչ կը հեռագրէ Զարին.— «Հաշտութեան բանակցութեանց մասին հեռագրական գործակալութեանց լուրերը խորին տխրութեան մատնած են մանչուրիական բանակը՝ սկսեալ ամենահին զօրավարէն մինչեւ ամենանոր զինուորը։ Հաստատապէս համոզուած ըլլալով թէ ցամաքի եւ ծովու վրայ մինչեւ ցարդ ռուսական ձախողուածները չեն կրցած վճռական հանգամանք մը տալ կռիւին, ա՛յնպէս որ այլեւս կարելի չըլլայ ապագայ ճակատամարտներու մէջ Ռուսիոյ նպաստաւոր կերպով վերջացնել պատերազմը, ամբողջ բանակը կը խնդրէ ինձմէ դադարիլ պատուանդանին առջեւ դնել սիրեցեալ վեհապետին և սիրելի հայրենիքին համար իր անսահման սիրոյն զգացումը։ Անդրդուելի է բանակին պատրաստակամութիւնը և սրտագին բաղձանքը մինչեւ արեան վերջին կաթիլը ծառայելու անձնուրացութեամբ սիրեցեալ հայրենիքին։»

Զարը պատասխանեց.— «Խորապէս զգածուած եմ իմ սիրելի մանչուրիական բանակս ոգեւորող զգացումներուն վրայ։ Իցէ՛ գիտնայիք թէ պատերազմին մէջ մեր ձախողուածները երբէք խախտած չեն իմ հաւատքս ձեր անպարտելի տրիութեան, ձեր անմնացողութեան և ձեր ջերմագին բաղձանքին վրայ, որով կ'ուզէք այս դժուարին պատերազմը Ռուսիոյ համար նպաստաւոր վախճանի մը յանգեցնել։

«ՆԻԿՈԼԱՍ»

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻԱ. — Երկու Տէրութեանց մէջեւ քաղաքական կարեւոր ցոյցի մը առիթ պիտի ընծայէ Ֆրանսական նաւախումբին փոխադարձ այցելութիւնը Բորթսմութ յառաջիկայ օգոստոս 3էն։ Մոլու վրայ երկու մեծագոյն Տէրութեանց՝ Անգլիոյ և Ֆրանսայի եղբայրակցութիւնը պիտի կնքուի դարձեալ ա՛յնպիսի ժամանակի մը մէջ երբ Անգլիոյ մէջ ջնջքեր կ'ըլլան Գերմանիոյ և իր նաւային զօրութեան դէմ։ Ֆրանսական նաւատորմին 170 ապաներ Ուէսթմինսթրի պալատին մէջ հանդիսաւորապէս պիտի ընդունուին և պիտի մասնակցին Լորտերու Ժողովին և Եբեսի Ժողովին կողմէ արուած սեղանին։ «Թայմզ» հետեւեալը կը գրէ. «Ամէն ինչ ցոյց կուտայ թէ անգլեւֆրանսական համաձայնութիւնը իրականութիւն մըն է։ Ասոր ամենէն չշաբեալի ապացոյցը և խորհրդանշանը պիտի ըլլայ Ուէյմմնպրի Խորհրդարանին հանդիսաւոր ընդունելութիւնը։ Ամէնէն նուազ ուշիմ մարդն իսկ կրնայ հասկնալ այս խորհրդանշանին կարեւորութիւնը և խորունկ նշանակութիւնը։»

ՄԱՐՕՔԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Գերման պատուիրակ Թաֆէնպաս կոմս երկար ունկնդրութիւն մը ունեցաւ Մարօքի Էմիրին հետ։ Մեծ դժուարութիւններ կը նախատեսուին այժմէն Մարօքեան ժողովին որոշումներու խնդրոյն վրայ։ Կ'ըսուի թէ քանի մը Տէրութիւններ առաջարկած են որ խորհրդակցութեան ենթարկուելիք խնդիրները ձայներու մեծամասնութեամբ որոշուին, մինչդեռ Գերմանիա կը պնդէ որ միաձայնութիւն գոյանայ, և կամ Մարօքի պատուիրակին քուէն վճռէ մեծամասնութիւնը։

∴ Էմիրը վաւերացուց պայմանագիր մը որ կ'ստորագրէ գերմանական ընկերութիւն մը Թանճէրի նաւահանգիստը շինել 1 միլիոն 200,

սանաւով, և ապէք անցուց գերման մարտանաւերը։ Կայսրը Քօբենհակ կ'երթայ Դանիական արքունիքին այցելութեան։

ԼՈՆՏՈՆ.— Թանձէրէ կը հեռագրուի «Ռիւդէր»ի.— Մեծ դժուարութիւն ծագած է Մարոքի ժողովին գործողութեանց ընթացքին վրայ։ Կ'ըսուի թէ կարգ մը Տէրութիւններ պիտի առաջարկեն քուէից մեծամասնութեամբ որոշել խնդիրները։ Գերմանիա կը փափաքի որ խորհրդակցութիւնները կատարուին ի ներկայութեան Մարոքի ներկայացուցիչին և անոր ալ քուէն առնելէ ետքը վճռուին խնդիրները։

—Նիւ Եորք կը հեռագրուի Ռիւդէրի.—Նոր Օրլէանի մէջ 27 հոգի դեղին տենդէ բռնուեցան և 47 հոգի մեռան։ Համաճարակը մեծ համեմատութիւններ կ'ստանայ։

ՊԷՐԼԻՆ.— «Լոքալ Անցայկըր» կ'իմանայ թէ Զարը արտօնութիւն չէ տուեր Քիրլի մեծ դուքսին՝ ամուսնանալու Հէսցէն մեծ դքսուհիին հետ որ ամուսնալուծութիւն կատարած է։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԱԿԻԻՏԱՐԻ ԹԱՂԱՑԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ակիւտարէն Նամակագիր մը կ'իմացնէ մեզ թէ Իճատիէի Ներսէս-Երմոնեան վարժարանին Հոգաբարձութիւնը, որ լաւագոյն տարրերէ կը բաղկանար, խմբովին հրաժարեր է Դուզկունճուքի Թաղ. Խորհրդոյ հետ անհամաձայնութեան մը հետեւանքով։ Հոգաբարձութիւնը կը փափաքէր որ Թաղին մնալիքէն վարժարանին յատկացուած 500 ղրշ.ի գումարը կանոնաւոր կերպով վճարուի, որպէսզի ուսուցիչներուն ամսականները օրը օրին հատուցուին։ Բայց Թաղ. Խորհուրդը հոգ չի տաներ այդ գումարը կանոնաւորապէս վճարելու, հակառակ Իճատիէի Թաղէն տարեկան 300 ոսկի դանձելուն։ Հոգաբարձութիւնը փափաքած է նաեւ որ յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին համար այժմէն պայմանաւորուի ուսուցիչներուն համար և Թաղ. Խորհուրդը հակառակած է, առարկելով որ ուսուցիչներուն հետ կանխաւ պայմանաւորուելու հարկ չկայ։ Անոնք վերջապէս ամէն ատեն ստիպուած են ընդունիլ իրենց առաջարկուած պայմանները, արձակուրդէն առաջ ըլլայ թէ ետքը։

Կը ցաւինք նամակագրին մեզ հաղորդած այս իրողութենէն վրայ, որովհետեւ Իճատիէի վարժարանը Հոգաբարձութեան Ջանքերով, կրթական գոհացուցիչ վիճակ մը ունէր և կը վախցուի որ այս համաձայնութենէն պատճառաւ վարժարանին ուսումնական կազմակերպութիւնը խանգարուի։ Տարիներէ ի վեր խնդիր եղած էր վարժարանի չէնքին անբաւականութիւնը և Թաղ. Խորհուրդը որոշում մը չէր առած, հակառակ գրամէն պատրաստ ըլլալուն։ Այս պարագան ալ արդէն վնասութիւն պատճառած էր Հոգաբարձութիւնին որոնք ամէն բանէ առաջ կ'ուզէին վարժարանին չէնքը ընդարձակել տղայոց յարաձուն թիւին գոհացում տալու համար։ Բայց եթէ վարժարանին ընդարձակման ծրագիրը առ այժմ չէ գործադրուած, Հոգաբարձութիւնը և բոլոր Իճատիէցիները ամէն իրաւունք ունին ըսելու որ Թաղական Խորհուրդը կանոնաւորապէս վճարէ ամսական 500 ղրշ.ի գումարը, քանի որ շատ աննշան նպաստ մըն է այս և Պոլսոյ ամէնէն աղքատ եկեղեցին իսկ ատկից աւելին կը վճարէ իր կրթական պէտքին համար։ Վարժարանին հանդէպ Թաղ. Խորհուրդին ցոյց տուած անտարբերութիւնը ատոգիր ցաւալի է և Իճատիէի թաղեցիները իրենց կրթասիրութեան գերազանց ապացոյցը տուած պիտի ըլլան հաւանելով երեք Թաղերու կրթական և եկեղեցական միացման, որ Թաղային մասնաւոր յանձնաժողովի մը խորհրդակցութեանց առարկայ եղած է այս միջոցին։ Ցաւալի է որ, եթէ կրթական միութիւնը դժբախտաբար տեղի չունենայ, որովհետեւ այդ կրթական միութեան դէմ ալ աշխատողներ կան, ոչ միայն Իճատիէի, այլ նոյն իսկ Ս. Խաչի դպրոցական շրջանակին մէջ, տուժողը Թաղային մանուկները պիտի ըլլան, ինչպէս արդէն այժմէն կը գուշակուի այս ամուր իրողութիւնը նամակագրին վերոյիշեալ տեղեկութիւններէն։ Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ կազմուած ժողովը ամէն ուրբաթ կանոնաւորապէս սկսած է նիստ գումարել, և սիրելի է յուսալ թէ Իճատիէցիք իրենց ճշմարիտ շահը նկատի կ'առնեն և համաձայնութեան հիմ մը կը գտնեն վերջապէս։ Իճատիէ Ս. Խաչի համար Թանկագին տարր մըն է, Ս. Խաչի մեծ հասոյթը Իճատիէն, որ ասկէց զատ Գուզկունճուքի Լուսաւորիչն ալ կը գոհացնէ։ Արդ, ինչո՞ւ իրենց վարժարանը նիւթապէս չօգնաւ Ս. Խաչի հասոյթներէն։ Կրթական միութիւնը ինքնին այս խնդիրը լուծած կ'ըլլայ ի նպաստ Իճատիէցիներուն։

ԼԻՄ ԱՆԱՊԱՏԻ վանքին նորընտիր վանահայր Տ. Սահակն Վրդ. Աղաջանեան Մխիթարեանէ զրկուած վարդապետներու ուղեկցութեամբ իր նոր պաշտօնատեղին ժամանեց ամսոյս 1ին, հետն ունենալով Կոստի վանքին աւագ միաբան Եղիա Ծ. վարդապետ։ Ս. Լուսաւորչի տօնին շաբաթ օրը երբ վանահայրին նստակը ծովեզերքին մօտեցաւ զանգակներ սկսան վանահօր գալուստը ծանուցանել։ Ն. Գերապատուութիւն Թափօրով վանքի տաճարը գնաց, ուր իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Միաբանութեան, ցոյց տրուած սիրալիր ընդունելութեան և համակրանաց համար։ Ցետոյ վանքին սրահին մէջ բարիգալուստ մաղթելու գացին բոլոր վարդապետները, սարկաւագները և տիրացուները, որոնցմէ մին՝ ի դիմաց Միաբանութեան՝ ուղերձ մը արտասանեց որով Միաբանութիւնը երջանիկ կը զգար ինքզինքը՝ Տ. Սահակն Վրդ.ի վանահայր անուանուելովը։ Վանահայրը հետեւեալ օրը կիրակնաւուր հանդիսաւոր արարողութեանց նախագահեց և ճաշու Գրքէն վերջ աւուր պատշաճի քարոզ մը խօսեցաւ՝ տեսութիւն մը ընելով Ս. Եկեղեցւոյ և Անապատաւանքապատկան գործերու մասին, և օրհնեց իր նախորդին յիշատակը։ Ցորդորեց թեմականները, որ միշտ վանքին օգնեն։ Աղօթեց Հայ Ուղղափառ Ս. Եկեղեցւոյ և իր հոգեւոր Մայր Աթոռոյ հաստատութեան համար։ Վանահայրը վերջացուց իր քարոզը բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Կայսեր թանկագին կենաց համար։ Օրուան պատարագիչն էր Տ. Եղիա Վրդ.։ Ներկայ էին քաղաքէն բաւական թուով ուխտաւորներ և թեմական ներկայացուցիչներ։ Եկեղեցական արարողութիւնները բաւական ներդաշնակօրէն երգուեցան վանքին դպիրներուն կողմէ։ Արարողութիւնները վերջ, ի պատիւ վանահօր, վանական սեղան մը սարքուեցաւ, ուրկէ վերջ Սահակն Վրդ. իր հետ առնելով լուսարարապետը, և Տ. Եղիա և Տ. Դանիէլ վարդապետները, աչքէ անցուց եկեղեցական անօթները և թանգարանին կրօնական ձեռագիրներու մասը, որոնց թիւը, մագաղաթներով մկնտեղ 400 կորոի կը հասնի։ Վանահայրը չորեքշաբթի օր տեղացող կարկուտէն վնասուած արտերը պտտեցաւ։ Հետեւեալ օրը նախագահեց Միաբանական ժողովին, և վանական մէկ քանի կարգադրութիւններ ըրաւ, իսկ վանքի ներկայ վիճակի մասին ընդարձակ տեղեկագիր մը զրկեց Պատրիարքարան կարելի եղած նիւթական օգնութիւնը խնդրելով։

*** Այս տարի կանոնաւոր անձրեւներ չտեսնուելուն համար արմտեաց հունձքը արդիւնաւոր չէ։ Ցանքերը թէեւ հասնելու վրայ են, բայց ժողովուրդը կը նեղուի արմտեաց նուազութենէ։ Լիմի վանահայրը թեմական այցելութիւն մը կատարեց, այցելելով բոլոր եկեղեցիները ու գիւղական դպրոցները, քաջալերեց ուսուցիչները և հարկ եղած ձեռնտութիւնը ընել խոստացաւ։

Ս. ՀԱՅՐԱՊԵՏԷ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՆ

Տփղիսեն հեռեւեալ մանրամասնութիւնները կը հսկոզդուին ընդհ. Հայոց Ս. Հայրապետին եւ Կովկասի փոխարքային տեսակցութեան վրայ.—

Ցունիսի 23ին Ս. Կաթողիկոսը ժամուց Թիֆլիս, տեսակցելու համար Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով Տաշքովի հետ։ Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենար փոխարքայի ապարանքին մէջ։ Ցունիսի 25ին ժամը 2½ին։ Վերջին տասը տարիներուն այս առաջին անգամն էր որ Հայ Եկեղեցի Պետը երկրին բարձրագոյն իշխանութեան կողմէ ընդունուեցաւ հնազանդ կարգուսարքին համաձայն և մեծ շքով։ Նոյն օրը սպարանքէն Վանքի Մայր Եկեղեցին վեհարանը զրկուեցան 30 Խաղախ բաղկացած պատուոյ պահնորդախումբ մը իրենց մասնաւոր դրօշով։ Հանդիսաւոր թափօրը դէպի ապարանք տեղի ունեցաւ հետեւեալ կարգով։ Առջեւէն կ'երթային երեք Խալաթ դրօշով, որոնց ետեւէն կառքերով կ'երթային երկու քահանայ, կրելով Հայրապետական խաչն ու գաւազանը և դիւանապետ Կորիւն վարդապետը ուրիշ վարդապետի մը հետ. յետոյ պատուոյ պահնորդախումբով շրջապատուած կ'երթար Ս. Հայրապետին քառաձի գոց կառքը, որուն ետեւի կողմը կանգնած էին Շաթիրները իրենց համազգեստով ու գաւան մարթէ ոպտակ գլխարկներով։ Ն. Ս. Օծութեան կառքին կը հետեւէին Թիֆլիսի թեմական առաջնորդ Գարեգին եպսկ. Սարգսեանց, Գէորգ Ա. եպս. Սարէնեանց և Յուսիկ Վրդ. կառքով։ Ապարանքին դրան առաջ Ս. Հայրապետը դիմաւորեց Փոխարքայի թիկնապահը, իսկ սանդուղքին գլուխէն ինքը՝ Փոխարքան։ Տաշքով կոմս համբուրելով Ն. Ս. Օծութեան Աջը, և առնելով անոր օրհնութիւնը, իր գոհունակութիւնը յայտնեց, որ Հայ հին եկեղեցիին ծերունազարդ Պետը կը տեսնէ իր յարկին տակ։ Փոխարքան հրաւիրեց Ս. Հայրապետը ընդունելութեան սրահ, ուր մնաց նաեւ Փոխարքայի օգնական գաղտնի խորհրդական Ս. Կրիմ Գիրէյ։ Ս. Հայրապետին Թարգմանն էր Կովկասեան գրաքննական ատեանի արեւելեան լեզուներու աւագ գրաքննիչ Պ. Ա. Քիշմիշեանը։ Ս. Կաթողիկոսը իր ուրախութիւնը յայտնեց որ, վերջապէս, իրեն բաղդը ժպտեցաւ տեսակցիլ Փոխարքայի հետ, որուն լուսամիտ և իմաստուն հոգացողութեան յանձնած էր Վեհ. Ջարը՝ Կովկասը։

—Այս փափաքը ես ունէի Ձերդ Վսեմութեան ժամանման օրէն — ասելացուց Ն. Ս. Օծութիւնը,— բայց հիւանդութիւնս արգիլեց զիս այս փափաքս կատարել անմիջապէս։ Հիմա որ քիչ մը ապաքինեցայ, չտապեցի կատարել փափաքս, որպէս զի անձամբ իմ կողմէս և ամբողջ եկեղեցիին կողմէն շնորհաւորեմ Ձերդ Վսեմութեան բարձր պաշտօնը և օրհնեմ Ձեզ, բարեմաղթելով որ յաջողութեամբ ի կատար հանէք Թագաւոր Կայսեր կողմէ Ձեզ յանձնուած դժուարին ու մարդասիրական գործը։

Փոխարքան շնորհակալութիւն յայտնեց և ըսաւ որ ինքն ալ անկեղծ փափաք ունէր այցելելու Ն. Օծութեան Ս. Էջմիածնի մէջ և յոյս ունի որ անշուշտ կը կատարուի իր այդ ցանկութիւնը։ Ն. Վսեմութիւն ցաւ յայտնեց նաեւ որ ինքը Հայերէն չգիտէ, որպէս զի կարելի ըլլայ ծանօթանալու Ս. Էջմիածնի հարուստ մատենադարանին մէջ պահուող Հայերէն հին գրագիրներու, ինչպէս նաեւ Ն. Ս. Օծութեան հոգեւոր երկերուն։ Ցետոյ խօսակցութիւնը դարձաւ Հայ դպրոցական և եկեղեցական կալուածական խնդիրներուն վրայ։ Ս. Կաթողիկոսը խնդրեց փութացնել այդ խնդիրներու լուծումը, որոնց մասին ինքը աղերսագիր մը տուած է Ն. Կայս. Մեծութեանը։ Փոխարքան պատասխանեց որ ինքն ալ հոգ կը տանի շուտափոյթ լուծում տալու այդ խնդիրներուն և չատ կարելի է որ առաջիկայ աշունին վերադարձին Հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցները այնպէս, ինչպէս որ կը ցանկայ Ն. Ս. Օծութիւնը։

Տեսակցութիւնը տեւեց կէս ժամ։ Այնուհետեւ Փոխարքան հրաւիրեց Ս. Հայրապետը իր ամուսնին՝ կոմսուհի Ելիզաւէտա Անտրէեվնայի մօտ, ուր Ն. Ս. Օծութիւնը և ուղեկից եպիսկոպոսներն ու վարդապետները հիւրասիրուեցան սուրճով և անուշեղէններով։ Հոս Ս. Հայրապետին թարգմանի պաշտօնը կը կատարէր Ցուսիկ Վարդապետը։ Ս. Հայրապետը մնաց մօտ 40 վայրկեան և վերադարձաւ Վեհարան նոյն թափորով որով եկած էր։

Կէս ժամ յետոյ Փոխարքայ կոմս Վորոնցով Տաշքով իր տիկնոջ հետ փոխադարձ այցելութեան գնաց Ս. Կաթողիկոսին։ Ս. Հայրապետը Ն. Վսեմութիւնները ընդունեց մեծ դահլիճին մէջ և հրաւիրեց զանոնք Ծաղկեայ Դահլիճը, ուր բարձր հիւրերուն թէյ հրամցուեցաւ։ Տեսակցութիւնը տեւեց մօտ 25 վայրկեան։ Երբ Ս. Հայրապետը Փոխարքայի ուշադրութիւնը հրաւիրեց նաեւ Վանքի աւագ եկեղեցիին գաւիթը թաղուած Ռուսահայ պետական պաշտօնատարներու գերեզմանատան վրայ, կոմսուհի Ելիզաւետա Անտրէէվնա փափաք յայտնեց համբուրելու Ս. Ցակոբայ մասունքը, և ասոր համար ամուսնին հետ իջաւ Վանքին տաճարը։ Ցետոյ այցելեցին կարեւոր վայրերը և Ս. Կաթողիկոսին օրհնութիւնը առնելով վերադարձան Ապարանք։

Հետեւեալ օրը Ս. Կաթողիկոսը ցանկաց այցելել Փոխարքայի օգնական Ս. Կրիմ—Գիրէյի և զօր. Շերբինկինի, սակայն տկարութեան պատճառով չկարողացաւ իրագործել իր փափաքը։ Նոյն օրը Պ. Ս. Կրիմ-Գիրէյն այցելեց Ս. Հայրապետին և մօտ ժամ մը տեսակցեցաւ անոր հետ։ Խօսակցութիւնը դարձաւ գլխաւորապէս հայոց եկեղեցական գոյքերու և դպրոցներու խնդիրներուն վրայ որոնց մասին Փոխարքայի օգնականը նոյն հաւատիքները տուաւ ինչ որ փոխարքան տուած էր, աւելցնելով սակայն որ, դպրոցներու մասին փոխադարձ համաձայնութիւն պիտի ըլլայ որոշ կէտերու մասին։ Զօր. Շերբինկին ալ այցելեց Ս. Հայրապետին և երկարատեւ խօսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ։ Ս. Հայրապետին կողմէ Գարեգին և Նահապետ եպիսկոպոսները նոյն օրը փոխադարձ այցելութիւն տուին Պ. Ս. Կրիմ-Գիրէյի և զօր. Շերբինկինի։

ԶԷՅԹՈՒՆԷՆ ՆԱՄԱԿ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Մանզումէ»ի)

ԶԷՅԹՈՒՆ, 6 Յուլիս 1905

Զէյթունի Կեդրոնական վարժարանի տարեկան հարցաքննութիւնները սկսան Յունիս 24, ուրբաթ օր, ի ներկայութեան Կաթող. Փոխանորդ Տ. Ներսէս Վրդ. Խապաեանի կողմէ ընտրուած երեք եկեղեցական և չորս աշխարհական՝ քննիչ մասնախումբին, և վերջացան Յուլիս 1 Ուրբաթ օր։ Քննութեանց երկու օր ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Փոխանորդ Հայրը։ Շաբաթ օր Յուլիս 2, կատարուեցաւ հրապարակային քննութեան հանդէսը։ Վարժարանը զարդարուած էր ճիւղերով։ Սրահին ճակատը զետեղուած էր Օսմ. Թուղրան. նաեւ Ս. Կաթողիկոսին և Երուսաղէմի ու Պոլսոյ Պատրիարքներուն պատկերները։ Ցուցադրուած էին տղակերտուհիներուն բոլոր ձեռագործները, որոնք թէպէտ շատ համեստ էին որակով ու քանակով, վասն զի տեղւոյս ժողովրդեան մեծամասնութիւնը ընդհանրապէս աղքատիկ ըլլալով՝ չեն կրնար աղջիկ ու մանչերուն դպրոցական պէտքերը հոգալ։ Գալով վարժարանին՝ Ս. Կաթողիկոսէն վճարուած վարժուհիի թոշակէն զատ չունի ուրիշ և ոչինչ, հետեւաբար այսքանն ալ շատ զոհողութեամբ ձեռք բերուած ըլլալու է։ Ի ներկայութեան Փոխանորդ Հօր, պապականաց և բողոքականաց աղգապետներուն և Հայ համայնքէն հոծ բազմութեան մը, ընթացաւարտ կարգի աշակերտաց կրօնագիտութեան, գրագիտութեան և գաղղիերէն լեզուի քննութիւնները կատարուեցան համառօտակի։ Ցետոյ զբաղուած հրաժեշտի նիւթը կարդացին երկու աշակերտներ և որոնց ի պատասխան ուսուցիչներէն՝ Գրիգոր Լգ. Գասպարեան խրատական մը կարդաց։ Հանդիսականներուն փափաքանացը վրայ՝ աղջիկներն ալ անցան քննութեան բովէն և իրենց յատուկ արտասանութիւններով գոհ թողուցին ներկայեալ։ Ժամը 3ին Վեհ Գօմանտան պէյը, տեղւոյս զայմագամը և օգնականը և դատաւորը՝ իրենց ստորակարգեալ պաշտօնեաներով ժամանեցին ու ընդունուեցան Համիտիէ քայլերգի եղանակով, որ աւարտեցաւ բուռն ծափահարութիւններու մէջ։ Կառավարութեան պաշտօնեայք հաճեցան տեսնել շրջանաւարտ կարգի աշակերտաց պատական լեզուի մէջ ձեռք ձգած յառաջդիմութիւնը և քննեցին տաճկերէն «Տելեմաք»ի դասը քերականական ոճերով ու ասացուածներով։ Գրահաւուի քննութիւնն ալ արուեցաւ։ Ընթացաւարտ մը տրապէզի վրայ մարմնամարզի փորձ կատարեց բուռն ծափերու մէջ։ Մէջ ընդ մէջ կարդացուեցան ճառեր ու երգուեցան երգեր, և ներկայացուեցաւ «Սթէնսկարդ»ի զուարճալի խօսակցութիւնը։ Ցետոյ Տ. Խապաեան վրդ. բեմ ելնելով, ըսաւ.— «Լսեցի ընթացաւարտից հրաժեշտը, որոնք միայն մշակեալ սրտերէ կրնային բղխիլ։ այս դպրոցին փայլուն վիճակ ունենալը հեռուէն լսած էի։ ուրախ եմ որ լսածէս և յուսացածէս աւելին գտայ որքան որ կը պատմէին ինձ այս դպրոցի ընթացաւարտներու բարոյական ու գիտական նախանձելի վիճակը, դարձեալ ես Զէյթունի սաներէն այս աստիճան յառաջդիմութիւն չէի սպասեր երբէք։ մեծ յոյս ունիմ թէ այս վեց ընթացաւարտները իրենց հաւատարմութեամբ ու օգտակարութեամբ պատիւ պիտի բերեն իրենց համայնքին։ ես որ ներկայ ընթացաւարտներու գիտական, գրական, ուսողութեան ու լեզուի մէջ ստացած յառաջդիմութիւնները անձամբ քննեցի, պարտականութիւն կը համարիմ՝ իբրեւ վարձ ուսուցչաց քրտնաթոր ջանից՝ յայտնել շնորհակալութիւններս։ Պէտք է գիտենալ թէ ուսումը բարոյականի հիմը նկատել և այնպէս կազմել աշակերտներուն նկարագիրը, վասն զի եթէ լաւ նկարագիր չունենայ մէկը, չի կրնար իր ընտանեաց. եկեղեցւոյն և Տէրութեան օգտակար մէկ և ծառայ հանդիսանալ»։ Փոխանորդ Հայրը վերջացուց բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Սուլթանին համար, և շնորհակալութիւն յայտնելով տեղւոյս յառաջդիմասէր Գօմանտան պէյին, դպրոցասէր գայմագամին և իր օգնականին։ Ցետոյ խօսք առնելով Գօմանտան պէյը ըսաւ.— «Որքան որ աշխատինք նկարագրել ուսման և գիտութեան կարեւորութիւնը թէ՛ մեր կարողութիւնը չի ներեր և թէ թուղթ չի բաւեր. միայն սա կ'ուզեմ չեշտել թէ ուսման ալ աւելի հոգ տանիլ կ'արժէ, ինչպէս նաեւ նկարագրի կազմութեան, սակայն մինչ չարժե՞ր ժողովուրդին և այս մանուկներուն ապրուստի միջոցները դիւրացնելու առիթներ մտածել ու դիւրութիւններ ընծայել, մանաւանդ տեղւոյս պէս աղքատիկ վայրի մը համար ուր տղաքը ամէն բանէ աւելի նեղութիւն պիտի քաշեն ապրուստի հայթայման մէջ։ Այս ընթացաւարտները եթէ լաւ արհեստի մը չտիրանան, այդ ամբարած ուսումը ինչ պիտի կարենան ընել։ Արդ կը յորդորեմ կաթ. Փոխանորդը որ ինչպէս ուսման նոյնպէս աղքատիկ ժողովրդեան կրթական և արհեստական վիճակը բարւոքելու միջոցները ձեռքէ չձգէ և յոյս ունինք որ Ն. Գերապատուութիւնը արհեստի պէտքն ալ պիտի լրացնէ»։ Այս բանախօսութիւնը բուռն ծափերով վերջացաւ և հանդէսը փակուեցաւ պահպանիչով։

Ուրախութեան կէտ մըն է դպրոցի աշակերտաց յառաջդիմութիւնը։ Կաթող. Փոխանորդ Հայրը, աղջկանց վարժարանին ալ փայլուն վիճակ մը տալու մտադրութեամբ լաւ վարժուհի մը գրտնել կ'աշխատի և Մանկապարտէզ մըն ալ հաստատել խոստացած է. մաղթենք յաջողութիւն գտնէ այս բանը քանի որ մանկապարտէզ էական պակաս մըն է Զէյթունի պզտիկներուն համար։ Ցաւէտ երախտապարտ պիտի ըլլանք այն կրթասէրներուն որոնք ներկայ ընթացաւարտներէն երկու երեքը բարձրագոյն վարժարաններ ընդունուելու համար հարկ եղած թղթաւորութիւններն ու ձեռնտութիւնները կը շնորհեն։ Շրջանաւարտներն են Պարոնյաք. Վարդավառ Խալմանեան, Նշան Եղեկիէլեան, Եղիա Ամմեան, Գէորգ Աշարոնեան, Կարապետ Պէրպէրեան և Յովհ. Արբլեան։

*** Յուլիս 2 Շաբաթ օր, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Գիւտ Նշխարաց տօն ըլլալով, տեղւոյս Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ հրաւիրանօք կաթ. Փոխանորդ Հայրը կիրակի օր պատարագ մատոյց նոյն եկեղեցիին մէջ։ Շաբաթ իրիկուն ուշ ատեն միւս եկեղեցիներու ալ հրաւիրագիր ղրկուեցաւ ամբողջ ժողովրդով ներկայ գրտնուելու։ Կիրակի առտու արշալոյսին Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ գանգակն սկսաւ հնչել շատ անուշ։ Ժողովուրդէն շատեր, նոյն իսկ վանքի տաղնի գրտնուած պարտէզներէն կը թափէին եկեղեցի գովելի բարեպաշտութեամբ մը։ Եկեղեցին զարդարուած էր։ Միւս եկեղեցիներու քահանաներ ու տիրացուներ փութացած էին հոն։ Պատարագն սկսաւ ժամը 11ին։ Ճաշու Գրքէն վերջ պատարագիչ հայրը Գիտուի «Եսեմ լոյս աշխարհի» խօսքը բնական ուներով ժամու մը չափ խիստ պարզ ու սառուն աշխարհաբարով մը հասկըցուց ժողովրդեան իրենց կրօնական պարտականութիւնը. անդրադառնալով Զէյթունցիներուն պահեցողութեան վրայ, ըսաւ թէ կը գովեմ ձեր այդ ընթացքը վանզի մարդ ամէն կերպով ջանալու է իր պատկանած Եկեղեցիին լիովին հեռանդիլ. դժբախտաբար շատ մը տեղեր, ոմն իր սկարութիւնը, ուրիշ մըն ալ միջավայրը, և ոմանք ալ սոնց նման ոչինչ պատճառներով պաքերնին կ'ուարեն. ձեր սոյն ընթացքը շատ գովելի է, սակայն ունիք պարտաւելի մէկ կողմ մը, որովհետեւ կը տեսնեմ թէ շաբաթներ ամբողջ կը համբերէք չորակերութեան սակայն ձեր ընկերին կողմէ ո և է թերութեան չէք կրնար ներել, նախատալից ու հայհոյալից խօսքեր կ'արձակէք անոր դէմ. չէ՛ այս այսպէս ըլլալու չէ, երկուքն ալ զուգընթաց ըլլալու են։ Վերջացուց քարոզը մաղթանքներ ընելով Վեհ. Սուլթանին համար։ Արարողութիւններէն վերջ պատարագիչ հայր սուրբը հրաւիրուեցաւ տեղւոյս երեւելիներէն Նազարէթ Աղա Կիւլվանեանի բնակարանը ուր սեղան սարքուած էր ի պատիւ իրեն։

*** Զէյթունի մէջ չորս եկեղեցի կայ, որոնք դժբախտաբար արարողութեանց երգեցողութեան մասին շատ նախանձելի կացութեան մը մէջ չէ որ կը գտնուին։ Միայն Ս. Աստուածածին եկեղեցին ասկից առաջ Այնթապէն ձայնագիր մը բերել տալով ժամերգութեանց եղանակները կարելի եղածին չափ ներդաշնակուեցան։ Ցաւալի է ըսել թէ, այս առիթէն չուզեցին օգտուիլ միւս եկեղեցիները, այլ իրենց աւանդական խառնափնթոր եղանակին կառչած մնացին։

ԾԱՆՈՒՑՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Կէտիկ-Փաշա, Աբրահամեանց ընակարանին մէջ տեղի ունեցաւ Առաքել էֆ. Զօլաքեանի Նշանախօսութիւնը՝ Օր. Հայկանոյշ Աբրահամեանի հետ, երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու ներկայութեան։ Առաքել էֆէնտի Զօլաքեան առեւտրական հրապարակի վրայ գործունեայ և սիրուած երիտասարդ մըն է որ աշխատակցած է նաեւ Պոլսահայ թերթերու իր յօդուածներով։ Իսկ Օր. Հայկանոյշ ընտանեկան խնամեալ դաստիարակութիւն մը ստացած օրիորդ մըն է և ընտանեկան լաւագոյն յարկ մը կազմելու ամէն ձիրքերով օժտուած։ Մեր շնորհաւորութիւնները։

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

Օտարազգի Տիկին մը կը փափաքի Ֆրանսերէնի, գերմաներէնի, յունարէնի և դաշնակի դասեր տալ վարժարաններու մէջ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Դիմել Խմբագրատուն։

Տ. Սահակեանն ընտանիքը իր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք ներկայ գտնուելով հանգուցեալ ԱՒԵՏԻՍ Տ. ՍՏԵՓԱՆՆԵԱՆի յուղարկաւորութեան, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին այս սխուր առթիւ։

Ս. Զ Դ

Վարժ գրագիր մը որ գիտէ լաւ Թուրքերէն, Հայերէն, Դաղղիերէն, Իտալերէն և քիչ մըն ալ Գերմաներէն և Յունարէն, պաշտօն կը խնդրէ վաճառականի, յանձնակատարի և կամ սեղանաւորի քով։

Տրամադրելի է նաեւ գաւառները կամ այլուր պաշտօն ստանձնել։

Ոնի պատուաւոր երաշխաւորութիւն։

Դիմել Խմբագրատուն։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԱՖԻՇԱՔ

Եէմէն վալի վէքիլէթի իլավէի մէմուրիեթի օլարագ Եէմէն գուվէի ումումիկէսի գօմանտանը միւշիր տէվլէթլու Ֆէյզի բաշա հազրէթէրինէ թէֆվիզ պուրուլմուշ տը։

Զապթիյէ նէզարէթը ճէլիլէսի իտարէ գօմիսիոնը գալէսի պաշ քեաթիպի սատատ. Նէֆիզ պէյէ թէրգիսէ ուրթպէլի Ուլա պընդիք սանիսի թէվզիհ պուրուլմուշ տը։

ԹԷՊԼԻԶԱԹԸ ՐԷՍՄԻՑԵԷ

Մաթպուաթը Տաֆիրիյէ իտարէսի միւմէյյիզը սալիսիլիկնէ իտարէի միւշարիկէա միսթէհտան խիւլէֆաբնտան իզզ. Մէհմէտ Նաիլ պէյ թաքին գրլրնմը վէ մուսանիլէրէ զաթէն մուհալլէֆ պուրունմուշ տը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԴՐՈՇՄԻ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ. — Մ[illegible] Սպարքոսական հրամանագիր մը կը ծ[illegible] նուցանէ թէ Դրոշմի նոր օրէնքին տ[illegible] մագրած դրոշմները երբ փակցուած է[illegible] կամ պակաս փակցուած են, օրինակ[illegible] տուգանքի գանձման չենթարկուի ցն[illegible] տնօրինութիւն, մինչեւ որ նոր կանոն[illegible] ներուն գործադրութեան և տրամա[illegible] բութեանց վարժուին թէ՛ պաշտօնեա[illegible] ները և թէ ժողովուրդը։

— Ագարակներու և հողերու վա[illegible] ճառայութեան պայմանագիրները 100[illegible] ղրուշէն վերի համար հինգական են[illegible] ղրուշնոց դրոշմի, իսկ 1000 ղրուշ[illegible] վարերը 3 ղրուշնոց դրոշմի։

ՀԱՊԻՇ զօրավար Մաշաչիա որ նե[illegible] պատուիրակութեամբ մը Պոլիս կուգա[illegible] Երուսաղէմ ժամանած է։

ՀԱՄԻՏԻԷԻ ՀԵՆԵԼԱԳՈՒՆԴԵՐԸ[illegible] — Սվազի Բաբա-Բաբաք ալիրէթէ[illegible] կազմուած էր Համիտիէ հեծելագունդ[illegible] մը։ Այդ գունդին Գրօշը որ Պոլսէ[illegible] զրկուած էր, հոն ժամանեց և մեծ հան[illegible] դէսով ընդունուեցաւ։ Այս առթի[illegible] կայս. գոհունակութիւններ հաղորդուե[illegible] ցան նոյն զօրքերուն։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ.[illegible] Խառն ժողովը մինչ կը զբաղի Պատ[illegible] րիարքարանին երեւմտեան անկանո[illegible] վիճակին բարւոքումովը։ Հասոյթներ[illegible] տակաւ կը պակսին, որով նոր միջոցնե[illegible] պիտի խորհուին։

— Ցէյնէրի Պատրիարքարանին [illegible] Այնտրոզի Վաթիքէսի վրայի միջե[illegible] վէճ մը կար, վերջերս Հալքիի մէջ տե[illegible] նող նոյն վանքին մէկ միաբանին ժա[illegible] ռանգութեան առթիւ։ Այդ միաբանի[illegible] իր բոլոր ունեցածը թողած էր Պատ[illegible] րիարքարանին, բայց Վանքը իր կար[illegible] գին կը պնդէր թէ ըստ օրէնի իրեն կ'էր[illegible] նար հարստութիւնը։ Երկար բանակցու[illegible] թիւններէ վերջ այժմ համաձայնութիւն[illegible] դոյացած է թէ կալուածական հարս[illegible] տութիւնը պիտի ըլլայ Պատրիարքա[illegible] բանին իսկ հանգուցեալին կողմէ հոս հա[illegible] պահեսի դրուած գումարներն ալ Վանքին։

«ՊԱՎԼԲԱՆ» ազատամարտական ընկերութեան անօրէն Աբշակ էֆ. Ունեան այսօր Սիվրիխիսար կը մեկնի վերջին հրդեհէն իրենց վնասը կարգադրելու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՆԱՆԿ ԵՒ ԴԱՏԱՊԱՐՈՒԱՒԻՆ.— Եղեռնադատ առեանը 3 տարի թիւ[illegible] պարուութեան դատապարտեց Պոլիս[illegible] Պահճէ Դարու Թօնգիճի Աբօսդոլ Տա[illegible] տլոը որ խարդախ մանկ էր։

—Աւուրս. Բ. Դատարանը մանկ[illegible] հռչակեց Պոլիս, Ալաճա Համամ, ապա[illegible] կեղէնի վաճառական Եասէֆ Վիքթորը։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ.— Խագիւղցի հրեայ թիթեղագործ Եաքոյի կինը առջի օր ինքզինքը հոը նետեց, բայց ազատուեցաւ։

ՓԼՈՒԶՈՒՄ. — Բումէլի Հիսարի մէջ Անթուան Տայմսթոյի բնակած տունը փլաւ առջի օր։ Անձի կորուստ չկայ։

ԾՈՎԸ ԻՆԿԱՎ.— Տիմիթրի անուն յոյն մը կիրակի իրիկուն կղզիի շրջանը մտած ատեն ծովը ինկաւ։ Եղբայրը Զափարի որ

ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԹՎԻ ԹՎՈՆԸ — 37 —
ԳՐԵՑ Դ. ԻՍԱՔԵԱՆՑ — ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ ՍԻՄՈՆ ԶԻՈՄԱԼԻԶԱՔԵԱՆ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Դէպի Գանձի Կղզին

Ի.

ՃՕՆ ՍԻԼՎԷՐԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ

— Ձեր նաւապետն է որ կ'բսէ ա-[illegible] ձեզի, աւելցուց Սմոլէդ։ Կ'ուզե-[illegible] որ ասիկա վերջին ապրարու-[illegible]ն է զոր կը ստանաք ինձմէ, և ա-[illegible]ին անգամ որ տեսնեմ ձեզ, դնդակ [illegible] պիտի տեղատրեմ ձեր կռնակը։ [illegible] երթաք բարով։

Սիլվերի դէմքը նկարագրելու արժանի [illegible]ն կը եղած էր։ Աչքերը խոշոր խո-[illegible] բացուած էին։ Սիկառին կրակը [illegible]թուեց և բսաւ,

— Օգնեցէք որ երթեմ,

— Ինձմէ ստանալ բան մի՛ սպասէք, [illegible]աւ Նաւապետը։

— Ո՞վ ձեռքը կուտայ որ երթեմ, [illegible]նայ խոնարարը։

Մեկմէ ո՛չ ոք տեղէն չշարժեցաւ։ Ամէնէն աղտոտ յիշողները մալտա-[illegible]լով, քաշուեցան աւազին վրայ մինչեւ որ հասաւ գագիթը և յաջողեցաւ ոտք ելնելով յենցուցիչին կրթնիլ։ Այն ա-տեն աղբիւրին մէջ թաքնելով բսաւ։

— Անատսիկ ինչ կը խորհիմ ձեր մասին։ Կ'ուզեմ որ ձեր այդ յոխորտանքին վրէժը լուծեմ։ Օ՛հ, կնոջ խնդալ, բայց վերջէն խնդացողը աղէկ պիտի խնդայ։

Եւ դողդոջելով հեռացաւ աւազին մէջէն։ Ցցապատնէշէն անցնելու համար քանի մը ապարդիւն ջանքերէ ետքը, պարտաւորուեցաւ իր ընկերոջ օգնութեանը դիմել և իակոյն անհետ եղաւ ծառերուն մէջէն։

ԻԱ. ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Նաւապետը ներս գալով նշմարեց որ մենէ ո՛չ ոք իր տեղը կեցած էր, բացի Կրէյէն։ Եւ ասիկա չափազանց բարկացուց զինքը։ Երբեք այդպիսի վիճակի մը մէջ տեսած չէին զինքը։

—Տեղերնիդ կեցէք, պոռաց որոտագին ձայնով մը։

Եւ երբ կը փութայինք մեր տեղերը երթալ,

—Կրէ՛յ, աւելցուց, տոմարին մէջ ձեր մասին յիշատակութիւն մը պիտի ընեմ ձեր պարտականութիւնը կատարած ըլլալուդ համար։ Մր. Դրիլօնի, կը զարմացնէք զիս։ Տոգդո՛ր, կարծեմ օր մը ըսիք որ համազգեստ կրած էք։ Եթէ այս ընթացքը ունեցած էք Ֆոնդունայի մէջ ալ, աւելի աղէկ էր որ անկողնէն չելնէիք։

Խորին լռութիւն մը տիրեց։ Ցետոյ Նաւապետը շարունակեց ուրիշ շեշտով մը,

—Տղա՛քս, ժամ մը չքշած, ինչպէս իմացաք, պիտի յարձակին մեր վրայ։ Թուով նուազ ենք անոնցմէ, բայց մենք չենքի տակ ենք եւ պատնէշ պիտի կուտինք և վայրկեան մը առաջ պիտի աւելցնեմ նաեւ որ կարգապահութիւն ալ ունինք։ Ուրեմն յաղթանակը մերը պիտի ըլլայ։

Ներքնատունին շրջանը ըրաւ և ապահովութիւն գոյացուց որ ամէն բան կարգին էր, այսինքն իւրաքանչիւրը իր տեղը կեցած էր և զէնքերը լեցուած էին։ Շէնքին արեւելեան և արեւմտեան ծայրերը երկու օրմաներպեր կային, երկու հատ հարաւային կողմը, ուր կը գտնուէր դուռը և հինգ հատ ալ հիւսիսային կողմը կար։ Գալով զէնքին, քանի չափ հրացան ունէին։ Վառելիք վայրը այն կերպով չարուած էր որ չորս դէպեր կամ եթէ կ'ուզէք չորս սեղաններ կազմած էին։ Այս սեղաններէն իւրաքանչիւրին վրայ կային չորս լեցուն հրացաններ և ռազմանիթ, որոնք ութթը պաշտպաններուն ձեռքին տակ կը գտնուէին։

—Կրակը մարեցէք, բսաւ Նաւապետը։ Այլեւս ցուրտ չկայ և անօգուտ է այրկոխս ծուխով կուրցնել։

Մր. Դրիլօնի առաւ երկսթեայ կողովը և դուրս հանեց ուր թողուց որ կիսայրեաց կոճղերը մարին աւազին վրայ։

—Ժամ տակուին նախաճաշ չբրաւ, աւելցուց Նաւապետը։ Ժա՛մ, կարը մը բան կերէք և յետոյ գացէք ձեր տեղը կեցէք։ Օ՛հ, աղա, պատահերդ իրարու հետեւ կլլէ։ Քանի մը վայրկեան նէն սիտք պիտի ունենաս։ Հընդրը, մեր մէկ գաւաթ օղի տուէք ամէնուն։

Մինչ մեր ընկերները կը խմէին, Նաւապետը իր պաշտպանողական ծրագիրը կ'աւարտէր։

—Տոգդոր, դուք գրանը կողմը հսկեցէք, բսաւ։ Աչքերնիդ բացէք, առանց ինքզինքնիդ վտանգի ենթարկելու։ Խնամքով պահուռեցէք և այնպէս պարպեցէք զէնքերնիդ։ Հընդրը արեւելեան և Ձօյա արեւմտեան կողմը պիտի կենան։ Դուք ալ հոն, աղա՛ս։ Մր. Դրիլօնի, դուք լաւ նշան առնող էք, դուք և Կրէյ հիւսիսային կողմի հինգ օրմաներպերուն առջեւ պիտի կենաք։ Վտանգը հոն է։ Եթէ յաջողին հոն հասնիլ և մեր վրայ զէնք պարպել մեր բերդին ծակերէն, դէշ վիճակի մէջ պիտի գտնուինք։ Իմ, դուք և ես մեծ բան մը պիտի չկրնանք ընել։ Ուստի մենք պատրաստ պիտի ըլլանք զէնքերը լեցնելու և աշակցելու։

Ցուրաբ անցած էր, ինչպէս որ ըսած էր Նաւապետը։ Արեւը հազիւ թէ մեր ծառերուն գագաթէն անցած էր երբ անոր ճառագայթները ողողեցին բացատանը և վայրկեանի մը մէջ շղթաները բարձրացան։ Իսկոյն աւազը այրող վիճակ մը ստացաւ և ոեանքը սկսաւ գոլարիլ ամբողջիկին ծառերուն կոճղերուն վրայ։ Վերարկուներս հանեցինք և մեր շապիկին թեւերը մինչեւ արմուկներս հանգրիճած, տենդագին սեհամաներոթեամբ մը ապասեցինք իւրաքանչիւրը իր տեղը կեցած։

Ժամ մը անցաւ։

—Սատանան տանի դիրենք, բսաւ Նաւապետը։ Տաղտկալի բան է այս հանդարտութիւնը։

Դրէթէ նոյն պահուն յարձակման առաջին նշանը տեսնուեցաւ։

—Եթէ կը հաճի՛ք, պարոն, բսաւ Ձօյա իր սովորական քաղաքավարութեամբ, մէկը տեսնելուս պէս զէնք քաշե՞մ։

—Անշուշտ, պոռաց Նաւապետը։ Լսի արդէն։

—Շնորհակալ եմ, պարոն, պատասխանեց Ձօյա նոյն անայլայլ քաղաքավարութեամբ։

Այս դիտողութիւնը աչքերնիս և ականջնիս չորս բանալ տուաւ մեզ։ Հրացանակիրները իրենց զէնքը ձեռքերնին բռնած էին, և Նաւապետը սրսին մէջտեղ ոտքի կեցած էր շրջթունքը սեղմած և յօնքերը պատած։

Քանի մը վայրկեաններ անցան այսպէս։ Ցետոյ յանկարծ Ձօյա ուսին վրայ տուաւ զէնքը և պարպեց։ Հազիւ թէ գնդակը արձակած էր, շատ մը զէնքեր պարպուեցան դուրսը, չորս փակին ամէն կողմէն։ Թշնամիներու քանի մը գնդակներ եկան դարնուեցան ամրոցիկին, բայց մէկ հատը իսկ ներս չմտաւ։ Երբ ծուխը փարատեցաւ, չորս-չակաչ անտառը իր հոնդարտ ու ամայի երեւոյթը առաւ նորէն։ Ծառի ճիւղ մը իսկ չէր շարժեր, և պղպաստի չղջիւն մը երեւան չէր հաներ թշնամին ներկայութիւնը։

(Շարունակելի)

ԱԿՌԱՆԵՐՈՒ Ե Ի ԲԵՐՆԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Ակռաներու և քերնի առողջութիւնը կ'պահպանէն մարգարիտիը։ զոր չեն կրնար լաւագոյն կոտարել կէս վիճակի մէջ գտնուող ակռաները։ Բերանն ու կիներոր տարեր պահելու, ակռաները ներժկնելու և անոնց փտութեան առաջքն առնելու և փայլ սկսածները բժշկելու համար անհրաժեշտ է գործածել

ՍՈՒԼԱԳԻ ՊԷՆԷՏՐԷԹԻՆ

ՕՇԱՐԱԿԵ, ՓՈՇԵՆ ԿԱՄ ԽՄՈՐԸ

որ Բազէրօրեան դարձեմբ պատրաստուած անուշահոտ և հականեխական է, լինաերուն մէջի միքրոնները կը ջնջէ, բերնին գարշահոտութիւնը կը բուժէ, կոկորդին ու խրոչափրին թարախալից նիւթերն ու բորբոքումները կ'անհետացնէ։ Ամէնէն սաստիկ ակռայի դան իսկոյն կը հանդարտի Սուլագ Պէնէտրէթինի մէջ թրջուած կտոր մը բամբակով։ Բարիւր 1900ի Արտեւանդանդէնի մէջ, ուր աշխարհի բոլոր ակռայի դեղերը ներկայացուած էին, Սուլագի Պէնէտրէթինի հարց ստացաւ այս ակռայի դեղերն անենան հռչակաւորն, և այս կարեւոր վարչութեան Տնօրէնն արուեստական դէմն Փիրիի անդամ ընտրուելով, դերդանցուցաւ նպէրագործուելու համար այս արտադրութեան։ 26—17

Ի ԼԱՆ

Զայրթան վէ սառքիրը պարիրէի Շահանէ իչիւն գոնատրա վէ չիզ մէ մալզէմէի. Մոնպէնթը սաքէրիէ իչիւն եէրի բուզանը սառ, մուանէնթը սաքէրիէ իչիւն Ինկիլիզ բիրինճի, մուանէնթը սաքէրիէ իչին լէկի, մուանէնթը սաքէրիէ իչին տարդի, նանը ազիզ վէ կաէթա փիլիրիֆիկի, զէյթուն եաղը, եաթաղլըզ եիւն, եէլքէնպէզի, տէզքիւմ վէ գայնագ գումլարը, էնվաթ խալաթ, Քրիլեթէ չէքէրի, սապօն, բաթանէա, սոյան, գուրու իւղիւմ, Սարամայէթ մոմը, բուզարը կաղ, էնվաթ պօնա մալզէմէի, էճզաթ Քրպիեէ, մուհիմմաթը գէրթասպէ, գաթրան վէ քէնտիր, էնվաթ քէրէսթէ, հաթաղ վէ մանկալ քէսիրլի։

Թէրքանէի Ամիրէ իչիւն պիր սէնէ միւսաէթլէ միւպայա վէ Թէսարիֆնէ լիւզում էլօրինէն պալաթ մուհարիր էլ ճինս էյնա վէ էրկագ այրու այրու մէվզրի միւնազասայա գօնուլմուշ օյտուզրնառն, իթայա թարիպ օլանլարրն Թէքմինթաթ ազէյէրինի վէ եախսա միրթպէր քէֆալէնմէյէրինի միւսթասնրպէն ճուտատան մասատա հէր կիւն Շուրաի Պարիրէ լէվազիմ ասիրէսինէ կէյմէյերի իլան օլունուր։

9 Թէմուզ 321 3—3

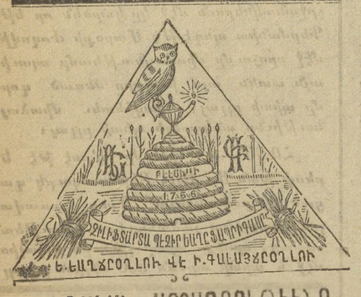

ՏԵՂԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԷԶԻՐ ԵԱՂԸ

Տեղական արտադրութիւն ըլլալով, անարատ և անխառնուրդ պէզիր եաղի կը ծախսի, Գալաթա, Ալմա Համամ 69 թիւ եաղը օղլու և Բալատը օղլու խանութները։ Ինչպէս նաեւ Գէյիկթաշ, Թրամուէյի ճամբուն վրայ 78 թիւ եաղը օղլու և ընդ. խանութը։ Իւղերը կը պատրաստուին Սիլահատար Աղայի կողմը մանաւոր գործարանի մը մէջ։ Ոսկի մը պարզես պիտի արտի անոր որ ստորագրելով այն իւղը՝ օտար նիւթեր գտնէ հոն, նոյն իսկ քիչ քանակութեամբ։ Նոյն տեղերը ծախսուած իւղը ուրիշ տեղ ծախսուածներէն թէ՛ գինովը է և թէ մաքն է։ Թէ՛ մեծ քանակ և թէ փոքրաքանակ վաճառումներ կը կատարէ։ Ուշադրութիւն ընելու է Թիթեղեայ տուփերուն վրայ վիճակներուն ձեռագիր ստորագրութեան։ 50—26

ՌՈՏԻՐ ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆՆԵՐ

Կալաթա Եավուզ խան երկրորդ յարկ թիւ 83

Ցիրտապէն և Անգլիայէն վերջին նորամուտներու համեմատ պատրաստուած զուտ և ընտիր բուրդէ հրիկ մարդոց համար յատուկ գոսթիմցիներ, բարտիցներ և բանթալոնցներ բերուած ըլլալով, պատրաստութեան կը յանձնարարուի անգամ մը դնելով յիշեալ վաճառատունը, ուր ճաշակի ազնուութիւնը և գինին չափաւորութիւնը իրարու հետ կը միցին։

50—26 Գ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՊԷԼ ՍՕՂՈՒԳԼՈՂՆԵՐՆ

ԹԷՏԱՎԻ ԳԱԲԻՍ

Տոգթոր Էվվանկիլիի Էվրօպատ թէրա Լիսթիկի սոն սէլեանաթիւնատ Թլպան եէնի մուվաֆֆազրէթլէր էլտէ էթմիշ օլմաղլա մուսամիլէյ սարթիլէն փտէյի վէ պէօղրէքլերի իլաճ խաէ ազը իլաճար վէրմէ քսիղին պիր հաֆիֆա զարֆրնտա պէլ սօղուգլուղը գաֆիֆին պիտավի իտար։ Քէլէճաբա իտենէլէրէն իւսթիլէ թէ